

અનુષ્ટુપ છંદ.

કચ્છ દેશે વહે કાન્તા પહાવો પ્રિય પ્રતિકા;
વળે ઉરમાં તદા શાતા, (જો) મળે

કાવ્ય મુદ્રિકા.

કાવ્ય મુદ્રિકા.

રચનાર.

ગૌરીશંકર જયશંકર વોરા.

(ચાર દરવેશનો ભાષાન્તર કર્તા.)

શ્રી કચ્છ અંજાર.

અમદાવાદ.

“આર્યોદય પ્રેસ”

અષાઢ શુદ્ધ ૨ સંવત ૧૯૫૩.

સર્વ હક્ક સ્વાધિકાર.

કીંમત રૂા ૦—૮—૦ કચ્છી કોરી ૨ બે.

મેહરબાન સાહેબ.

પંડ્યા લક્ષ્મદાસ શંકરજી રસવૈદ્ય.

શેઠ. ધનજી વીરજીની ધર્મદા ડિસ્પેન્સરીના ડૉક્ટર સાહેબ.

મુ૦ અંબાર.

દોહરા.

- શંકર સુત સોહામણો નિજકુળ બાનુપ્રકાશ;
અલખેલાં અંબારમાં લાયક લક્ષ્મીદાસ. ૧
- વિદ્યા વિનય વિનોદમાં નહિ કંઈ જારય કયાસ;
હરદમ હોંશી રૂઢ્યના લાયક લક્ષ્મીદાસ. ૨
- રસ વૈદકમાં વિદ્વતા મેળવિ પૂર્ણ પ્રયાસ;
સરજરિના કરનાર છે લાયક લક્ષ્મીદાસ. ૩
- દરદી આવે દોડતા પૂરો ધરી વિશ્વાસ;
આરામી દે ઔષધે લાયક લક્ષ્મીદાસ. ૪
- દક્ષિણ કાશી કાશમિર મુંઝે ને મદ્રાસ;
સિંધ મહીં પ્રખ્યાત છે લાયક લક્ષ્મીદાસ. ૫
- ખંડે ભુવનકુળે ભૂમિથી આજ લગી બહુ ખાસ;
પ્રેમ ધરે મુજ ઉપરે લાયક લક્ષ્મીદાસ. ૬
- જ્ઞાન તાંકડી બાંધિને જીવે ઠદી નર નાર;
પ્રજા અને પરમેશનો તોલ એક થાનાર. ૭
- સરખા છે આ સૃષ્ટિમાં કવી અને કિરતાર;
સાખ શાસ્તરે સામટી અવિચળ પદ આધાર. ૮
- જ્ઞાન જીન્યને ગમ નહીં પડે કદીય લગાર;

- જોડા ખાતો જે નકી યમપુરિમાં જનનાર. ૯
- સગાં કુટુંબી સહોદરો તે થકિ વિશેષ વિચાર;
સુખદાષ્ટ છે સૃષ્ટિમાં મુખ્યજ મિત્રાચાર. ૧૦
- મિત્ર તત્વપર મોહિને અર્પણ કરું આ ગ્રંથ;
જેના અંદર વર્ણવ્યા સરળ નીતિના પંથ. ૧૧
- હીરા હાટક સ્ફટિકો પરવાળાં પુખરાજ;
માણુક મોતી મૂલનાં એ સત્રજાં તારાજ. ૧૨
- રાવણની રિધી અને કુબેરનો ભંડાર.
કાવ્યમુદ્રિકા આગળે ગર્વ ધરે ન લગાર. ૧૩
- કાવ્યમુદ્રિકા કીમતી ઉરમાં ધરી હુલાસ;
પેરી ફરશો જહાનમાં લાયક લક્ષ્મીદાસ. ૧૪
- સ્વર્ગ મૃત્યુ પાતાળમાં જડે ન જેની જોડ;
ધૃષ્ટિ ધૂળ સૌ આપિને પૂરે મનના કોડ. ૧૫
- તિલસ્માતિ આ મુદ્રિકા ઉરમાં આણી વહાલ.
લક્ષ્મીદાસ કર આંગુળે અરપે ગૌરીલાલ. ૧૬

ગૌરીશંકર જયશંકર વોરા.

ઉપોદ્ધાત,

સાંપ્રત કાળમાં કાવ્યની બૂઝ કરનારા કરતાં કાન રસીઆ વધારે જોવામાં આવે છે, સારી કાવ્ય એ મુરદાને જીવન બક્ષનાર કહીયે તો તે કંઈ ખોટું કહેવાશે નહીં. તેમજ દરેક રસનો આખેહુબ ચિતાર નજર આગળ ખડો કરી આપે ત્યારેજ કાવ્યની મહત્વતા કહી શકાય. પરંતુ તે મહાન કવિયોનું કર્તવ્ય છે, ગાર્હ આ લઘુ પુસ્તક તેવો દાવો કરવાને બિલકુલ શક્તિવાન નથી; તેમજ મેં કોઈપણ રસ અલંકારના અથો જોએલા નથી બળી કાવ્યના કાનુન પણ જાણતો નથી તેમજ કવી બનવા કે કહેવરાવવાની બિલકુલ આકાંક્ષા ધરાવતો નથી. પરંતુ દિલના શોકથી બાજે બાજે વળતે આવેલ ઊભરા કાગળના છુટક ટુકડાપર રાખવા કરતાં કંપોઝપર લાવી મુક્યા હોય તો તેનો જલદીથી નાશ થઈ જતો અટકે ખાસ એવાંજ કારણસર મેં આ આગળ પગલું ભરેલું છે. આશા છે કે ગુણગ્રાહી નરવરો નેક વિચારથી પુસ્તકના અંદર રહેલા દોશોપર લક્ષ ન આપતાં સાર ગ્રહણ કરશે એમ મારી વિનુપ્તી છે.

સદરહુ પુસ્તક સંબંધે મારા મિત્ર વર્ય. મી. રંગીં લલાસ વિં પ્રજ્જરાગ તથા મી રાજરામ વિં મુકુન્દજી તરફથી ફેર લખવા વગેરે બાબતમાં જે કીમતી મદદ મળી છે તે વિશે તેઓનો આ જગોપર પ્રેમપુર્વક આભાર માનું છું.

લીં

ગૌરીશંકર જયશંકર, વોરા.

કાવ્ય મુદ્રિકા.

પ્રકરણ ૧ લુ.

સ્તુતિ.

દોહરા.

પ્રથમ નમું પરમેશને, જે દાતા શુભ જ્ઞાન;	
સુખકારણ અશરણશરણ, ટાળક દુઃખ અજ્ઞાન.	૧
કપટ રહીત મન સ્થિર કરી, હૃદય ધરો જગકાર;	
તો બાસે ભવના વિશે, હિકમત હરેક પ્રકાર.	૨
રચનારે રચના રચી, રચન તેમાં ફેર;	
નીહાળતાં નર નારને, આંતર લેકે લહેર.	૩
પવન પહાડ પાણી અને, તૈવર લતા શ્રીકાર;	
સ્થળચર ખગચરને વળી, જળચર જીવ અપાર.	૪
મરણ જીવન સહુ પ્રાણિની, દોરી ધરી નીજ હાથ;	
જેખ રહી ધટ ધટ રમે, સચરાચર મહીનાથ.	૫
અલખ શક્તિ અકળીત છે, વેદ વદે શુભ શાખ;	
ખલક પ્રગટ કરે પલકમાં, વળિ કરિ દે લખ ખાખ.	૬
ગૃહમંડળ ગતિ ગગનમાં કરે નિયમ અનુસાર;	
જ્ઞાન કરાવે હક તાણું, સગજ લ્યો ઉર સાર.	૭

વખત વખતપર વિચરતી, રૂતુ અવસર ખુશકાર;
વસંત આદી નિરખતાં, ગવરી ઉર ગુલઝાર.

વૈતાળિય છંદ.—

મનવા બજ બ્રહ્મને સદા કૃતિ જોષ રહે તે પરે દ્વિદા;
ગૃહરાજને ચંદ્ર સૂર્યે આકાશે અવલોકિએ ખરે. ૧
ગમનો કરે જોહનાથકી તે શક્તિ પરિબ્રહ્મની નકી;
જડ જીવને જંતુ જગતમાં, સરજાવ્યા સહુ એક વખતમાં. ૨
તર પહાડને પુષ્પવેલીએ ગુલદસ્તો દુનિયાં તણો કર્યો;
સરિતા વળિ સિંધુ એપતા, સર આદી જન દિલ્લોભતાં. ૩
સહુથી કરિ શ્રેષ્ઠ માનવી સરદારી બધિ તેમને ધરી;
મનવા કર રહેલતું ફરી, પણ તેને નહિ ભૂલતો જરી. ૪
વિસવાસ ન કાયનો કરે, જે જાયું તે નિશ્ચયે મરે,
નિયમો હકનાજ એ ખરા, અવધીએ નહિ ચૂકશે જરા. ૫
જમડો ઝટ ઝડપી ઝાલશે, પછિ તારું નહિ કાંઈ ચાલશે,
ગવરીતણિ શીખ સર્વદા, જૂઠી નહી જરિ જાણુજે કદા. ૬

દોહરો.

આ શીખામણ માહરી, જરી ન જૂઠી જાણ;
બવતરવા પરીબ્રહ્મનું, વેગે ઝાલ સુ બહાણ.

ખનખરો.

કર કરણા અંતરયામી જય નારાયણ ગુણુગામી.
જય જય શ્રી જગદાધારા, જય કૃષ્ણ હરણ કરનારા,
જય જય સચરાચર સ્વામી, જય નારાયણ ગુણુગામી. ૧
અતિ ગતી ગહન પ્રભુ તારી, નવ પાર લહે મતિ મારી;
કયમ કરી વડું બહુ નામી, જય નારાયણ ગુણુગામી. ૨
બહુ પાપ પ્રચંડ પર માફ, પ્રીય લક્ષ રહ્યુંજ નહાફ;
મદ મત્સર અંતર પામી, જય નારાયણ ગુણુગામી. ૩

ભવનાથ ભંવાળ્ધી તારો, ગૃહી હર્વથી હાથ હમારો;
 તુજ પાય પહું શિરનામી જય નારાયણ ગુણુગામી. ૪
 દે માણી મુજને પ્યારા, ચહું ચર્ણુકમળ ચિત તારાં;
 કર ગૌરી ધટ દુર ખામી, જય નારાયણ ગુણુગામી. ૫

ભુજંગી છંદ.

અહો સત્ય સૃષ્ટા સુજ્ઞાન સ્વરૂપી;
 નથી શક્તિ તારી કહી કાંઈ છૂપી;
 ખરે સર્વને એક આધાર તારો,
 નમસ્કાર પ્રીતે તને છે અમારો. ૧
 રહો સર્વવ્યાપી અદ્વિતીય તું છો,
 સદા મુક્તિ દાતા ખરેખાત તું છો;
 વિના મ્હેર ત્હારી જશે નૈ જમારો,
 નમસ્કાર પ્રીતે તને છે અમારો. ૨
 જગત્પાલકા તું રહો છે પ્રકાશી,
 અવીનાશિ તું એ વેદે શ્રૂતિ ખાસી;
 ખરે સ્થાન આધાર નૈ તું નહારો;
 નમસ્કાર પ્રીતે તને છે અમારો. ૩
 સદા સૃષ્ટિ સ્થિતી અને નાશકર્તા,
 મહા બાવથી છો વળ તુંજ ભર્તા;
 દ્રગાશુન્યને તું વળિ છો ઉધ્ધારો,
 નમસ્કાર પ્રીતે તને છે અમારો. ૪
 મહાખીકની ખીકનું સ્થાન તું છો,
 બયોના બયોનો મહા ભિખ્મ તું છો;
 માહા પાવને પાવની પાય તારો,
 નમસ્કાર પ્રીતે તને છે અમારો. ૫
 ગતી સર્વ પ્રાણી તણી હાથ તારે,

સદા ઉચ્ચ સ્થાની થયો સૂ વિચારે;
નિયંતા સહુનો ખરેખાત સારો,
નમસ્કાર પ્રીતે તને છે અમારો.

૬

વડા રક્ષકોનો વડો રક્ષણી છો,
સહુ શ્રેષ્ઠથી શ્રેષ્ઠ ધીંગો ધણી છો;
ઠયો સાક્ષી રૂપે ન બોલું નકારો,
નમસ્કાર પ્રીતે તને છે અમારો.

૭

બવાબ્ધીતણું બહાણુ તું છો અમાર,
તને કેમ હું નીમ છોડી વિસાર;
વિનંતી કરે ગૌરિ ધ્યાને ઉતારો,
નમસ્કાર પ્રીતે તને છે અમારો.

૮

વસંત તિલકા.

હે સર્વવ્યાપી શુધ મંગળ પૂર્ણકારી;
સર્વે પ્રકાશિત વિભો કરું સ્તુતી તારી;
પ્રસરાવનાર જગતે ધરું ધ્યાન તારું,
જેથી વિદાય નકિ થાયજ પાપ મારું.
છો જ્ઞાનવાન વળી વર્ણિય દેવતાના;
શક્તિ અગાધ શુભ ધારણુ દેવદાના;
બુદ્ધિ અમારિ શુભ મારગ ત્રેર પ્રીતે,
ગૌરી વિનંતિ હર ધારિજ નેક રીતે.

૯

૧૦

ઉપજાતિ.

અગ્નિ અને પાણિ વિશે રહેલો, જહાન આખા મહિં જે ભરેલો;
વનસ્પતિ ઔષધિથી ન ન્યારો, ત્રણામ છે એ પ્રભુને અમારો.

દોહરો.

જય શંકર ગિરિજાપતી સ્વાયંભુ જય ધંશ;
જયશંકરનો તનુજ હું, નમુ ચણું ધરિ શિશ.

૧૧

હુરિગીત.

અય અદલ ^૧આદીલ નેક ન્યાયી ^૨કરીમ તારા નામની
 કંઈ બંદગી તજી ગંદગી ધટ ઉલટથી બદ ^૩ફેગમની;
 તું છે ઝાંહાંનો ^૪કરદિગાર લગારને જીહું કદા,
 અય યા ખુદા યા મુસ્તફા ^૫તુજ નામપર હું છું ફિદા. ૧
 તારી સના ^૬કરવા ^૭ઝમાં નાંકોવતી મારી ઠરી;
 રહેમત ^૮રસૂલી ^૯ચાહીને કર ગુફતગો ^{૧૦}તેની જરી;
 બંદે નિવાજશ ^{૧૧}જો થશે તો બંદગી બોલું સદા;
 અયયા ખુદા યા મુસ્તફા તુજ નામપર હું છું ફિદા. ૨
 પરવરદિગાર ^{૧૨}રઝાકછો ^{૧૩}વળિ કારસાજ ^{૧૪}ખરેખરો;
 ગોલા ^{૧૫}માહાબુદ્દી ^{૧૬}પાકી ^{૧૭}કરો ચાલતો જખરો ઝરો.
 નૌતમ નૂરાની ^{૧૮}નૂર તારું કલ્પના બારે યદા;
 અયયા ખુદાયા મુસ્તફા તુજ નામપર હું છું ફિદા. ૩
 પેગંબરોને ^{૧૯}અંબયા ^{૨૦}વળી પીરપરવર ^{૨૧}જહાનમાં;
 તેજો નવસ્તી ^{૨૨}ખૂબિ તારી પૂર્ણગ્રંથ કુરાનમાં;
 પડતા હમેશાં સાફ દિલથી દસ્ત ^{૨૩}તસ્મી ^{૨૪}ગૃહી ગદા;
 અયયા ખુદાયા મુસ્તફા તુજ નામપર હું છું ફિદા. ૪
 ખુરશિદ ^{૨૫}સીતારા ^{૨૬}માહ ^{૨૭}અર્જે શખવ ^{૨૮}રોઝે ચાલતા.

૧ ન્યાયી. ૨ મેહેરબાનીવાળો. ૩ ખરાબ ખ્યાલ. ૪ સ-
 રજનહાર. ૫ મોટો. ૬ તારીફ. ૭ જીમ. ૮ મેહેરબાની.
 ૯ પેગંબરની. ૧૦ વાતચીત. ૧૧ મેહેરબાની. ૧૨ પાળવા-
 વાળો. ૧૩ રોજી આપવાવાળો, કામ કરવાવાળો. ૧૪ પર-
 મેશ્વર. ૧૫ ઇશ્વરી. ૧૬ પવિત્રતા. ૧૭ તેજસ્વી. ૧૮ પેગા-
 મ પહોંચાડવાવાળા. ૧૯ નખીનું બહુવચન. ૨૦ મોટો. ૨૧
 લખી. ૨૨ હાથ. ૨૩ માળા. ૨૪ ફકીર. ૨૫ સૂર્ય. ૨૬
 નક્ષત્રો. ૨૬ ચંદ્ર. ૨૭ આશમાનમાં. ૨૮ રાત દીવશ.

કુદરત કરીમની હીદર^{૨૪} દર વખતમાં દરશાવતા;
 ગુલઝાર^{૨૫} ગૂલ^{૨૬} અનાર^{૨૭} આદીઅનજબ ખ્યાલતણા મુદા.
 અયયા ખુદાયા મુસ્તફા તુજ નામપર હું છું ફિદા. ૫
 ધનજ્ઞાન^{૨૮} નેહેવાનનું^{૨૯} ધમાન^{૩૦} એકજ તૂજમાં;
 કરતાં જીકર^{૩૧} તુજ નામનું જ્યમ સુગમ આવે સૂજમાં^{૩૨}
 આફત^{૩૩} તરી તરીપાર થાવા ઝાઝ ઝાલે સર્વદા;
 અયયા ખુદાયા મુસ્તફા તુજ નામપર હું છું ફિદા. ૬
 ખલકત^{૩૪} કરી તેં આક^{૩૫} મહિંથી સાંહી^{૩૬} સારા ખ્યાલથી.
 દધ યાન થધ સુલતાન^{૩૭} જહાન^{૩૮} મહિ વસાવી બહાલથી.
 કોચિન હિન્દુસ્તાનને વળી કો વિલાતે કો જીદા^{૩૯}.
 અયયા ખુદાયા મુસ્તફા તુજ નામપર હું છું ફિદા. ૭
 છો યાર તું દિલદાર દોસ્ત દલીર^{૪૦} તારો આસરો.
 તારા બગીર^{૪૧} ન પાપની ફરિયાદ સુણનારો ઠયો;
 ધનસાફ મહી તું કરમ કરજે ગૌરી પર અય ધજદા^{૪૨},
 અય યા ખુદાયા મુસ્તફા તુજ નામપર હું છું ફિદા. ૮
 એત.

તું ખાવિંદ ખુદાવિંદ જાંહાં કર ૪ દિગાર,
 સના^{૪૩} અઝબ તારી અય પરવર દિગાર;
 તું મલેક મલેક^{૪૪} દરજહાં હો શમંદ,

૨૪ અક્ષુ. ૨૫ બાગ. ૨૬ ફૂલ. ૨૭ દાડમ. ૨૮ માણસ.
 ૨૯ જનાવર. ૩૦ આસ્થા. ૩૧ બંદગી. ૩૨ સમજણમાં. ૩૩
 દુઃખનો દરીઓ. ૩૪ પ્રાણી. ૩૫ માટી. ૩૬ પરમેશ્વર ૩૭
 બાદશાહ. ૩૮ દુનિયાં. ૩૯ લાલસમુદ્રના કિનારાપર આવેલું
 અરબસ્તાનના પશ્ચિમ કોણનાં એક બંદરનું નામ છે.

૧ મોટા દિલવાળો. ૨ વિના. ૩ પરમેશ્વર. ૪ કરવા-
 વાળો. ૫ તારીફ. ૬ પાદશાહ.

દિલાવર^૭ દલીરી^૮ તું દાનેશ^૯ મંદ. ૧
 બદીનાં^{૧૦} કર્યાં મેં હરેક આહી કાજ,
 ન લાવીશ ખ્યાલે અય બંદે નિવાજ;
 બરેલો યુનાથી હું છું સાફ સાફ,
 માહા ખુદ બંદા પરે બક્ષ માફ. ૨
 થઇ દસ્ત^{૧૧} બરતા તું સામે ખડો,
 યુનેગાર તારો ઠર્યો છું વડો;
 કંઈ બંદગી અય ઝાહાં કાર^{૧૨} સાજ,
 શું ધારીશ ન ગોશે^{૧૩} ગરીબી અવાજ. ૩
 તકબ્બર^{૧૪} નથી હું નથી શિર કશીદ^{૧૫},
 ગુન્હા બક્ષયાની લખી દે રસીદ^{૧૬};
 જુકીને કંઈ તારી પ્રીતે સલામ.
 તું માત્રેક હગારો હું તારો યુલામ^{૧૭}. ૪
 છપો.

ગજબંધન હરનાર તારનારા અહલ્યાના,
 સીતા કાન્ત સુખણુ સિંધુ તારણુ શિલાના,
 વામન રૂપ વિશાળ બળી ચાંપણુ પાતાળે,
 દાતા દીન દયાળ વાર ધાળે સહુ કાળે,
 મછાસુર મહી લલ્લ જતાં નાથ તમે વારે ગયા;
 હિરણ્યકશ્યપ^૧ ભૂ મારવા થંભ શાહી પેદા થયા.

શાહુલવિક્રિડિત છંદ.

શક્તી તું સચરાચરી સુખકરી સર્વેશ્વરી શાન્કરી.

૭ મોટા દિલવાળો. ૮ હિમતવાન. ૯ અકકલવાળો.

૧૦ ખરાળ કૃત્ય. ૧૧ હાથ બાંધી. ૧૨ કાગ કરનાર. ૧૩ કાન. ૧૪ મગર. ૧૫ હુકમત ન ઉઠાવવાવાળો. ૧૬ પોચ. ૧૭ શેવક.

માયા રૂપિણ મહાક્ષતી મહૌ વિષે પાંડિત્યમાં પાધરી,
 આધારી અખિલેશ્વરી હરનિશે આનંદિ તું ધશ્વરી,
 આશાપૂરણ કરિણી ભવમહી વંદુ' શ્રી આશાપુરી. ૧
 જેનામાં તુજ વાસ ખાસ વસીયો તે સર્વ શિરતાજ છે,
 બાશે આ બ્રહ્માંડમાં ભગવતી તાર અટલ રાજ છે,
 સ્થાવર જંગમ જાત સર્વ તુજપી રાજેજ રાજેશ્વરી,
 આશા પુકારિણી ભવમહી વંદુ' શ્રી આશાપુરી. ૨

પ્રકરણ ૨ જી.

નીતિ

સવૈયા એકત્રીસા.

જન્મ મરણ નિરગાણુ થયેલુ સમજ દિલ માનો સંતોષ.
 એક દિવસ એ પંથ જવાનું શો કરવો તેનો અકસોસ;
 તે ચાલ્યા આ જાય જશેને આપણુ સરવે જાશું કાલ,
 ધરો ન ધોખો ધરણીધરથી ચાત્રે ગેયતણી ઘટમાળ. ૧
 મુમત મૂક તું મુરખ માનરી કરીશ નૈ કજ્યા કંકાશ,
 નથી કોઈ કોનુદિલ સમજી તજખટપટ દ્રઢ રાખ સુ વાસ;
 ધનદારા ભગતી શુભ બ્રાતા દાતા માત પિતા સુખ હાલ,
 ધરો ન ધોખો ધરણીધરથી ચાત્રે ગેયતણી ઘટમાળ. ૨
 રાવણુ સરખો ગયો રાજવી રામસરે જે યમને દાર,
 તેજ રામનું નામ મળે નહી ખોળી મરશું કોડ પ્રકાર;
 ભીમ બિખમને ભરત બચંકર ગયા કાળ સરખાના કાળ,
 ધરો ન ધોખો ધરણીધરથી ચાત્રે ગેયતણી ઘટમાળ. ૩
 સૂતા સોડ કરી શમશાને કો થ્યા અગતી કેરા ભોગ,
 સ્થળ જળ નમતા વસનારાનો બાશે અંતે એકજ ભોગ;
 ધડી પાધડી દિવસ ગાસમો વર્ષ એક દશકો સતસાલ,

ધરો ન ઘોખો ધરણીધરથી ચાલે ગેયતણી ઘટમાળ. ૪
 ઉગેલું અંતે સુકાશે જાયું તે નિશ્ચય જનનાર,
 યૂદ્યું તે ફટ લઈ કરમાશે રાત્રી પછી જ્યમ પડે સવાર;
 ઉદય અસ્તનો નિયમ નિહાળો સમજશે સત્રજો હેવાજ,
 ધરો ન ઘોખો ધરણીધરથી ચાલે ગેયતણી ઘટમાળ. ૫
 પંડિત મોટા પંથ પધાર્યા વળી પૂરાણી પાડી રાડ,
 રાણીજાયા ગયા રાજવી લેતા જે જગમાં બહુ લાડ;
 શેઠ અને સાહુકાર સિધાવ્યા ભરી ખજાને અગણીત રાગ,
 ધરો ન ઘોખો ધરણીધરથી ચાલે ગેયતણી ઘટમાળ. ૬
 માલક આગળ બાળ વૃદ્ધને અજળ જીવાની તન ખુશરંગ,
 અરજી મરજી કોની ન ચાલે પ્રગટી અંતે એકજ ઢંગ;
 ગરીબ તવંગર શાહ ગદાનર નૌતમ નાર વદન ગુલલાલ,
 ધરો ન ઘોખો ધરણીધરથી ચાલે ગેયતણી ઘટમાળ. ૭
 કરો બંદગી મનભાવે મા ટૂં ટૂં પું પું પૂજ પાઠ;
 ફરે નહી કદી ફલક નસીની સુલતાની કેરો એ ઠાઠ,
 સચરાચર સત્ત્રિદ્ધ આનંદી એજ અવીચળ ગવરીલાલ;
 ધરો ન ઘોખો ધરણીધરથી ચાલે ગેયતણી ઘટમાળ. ૮

વસંતતિલકા છંદ.

પ્યારા અરે શ્રવણમાં ધરશીખ મારી,
 પ્રીતે તને વિનયથી કહું જે વિચારી,
 જૂઠી નથી જરી વળી નકી છેજ સારી,
 માયાપરે કરીશ નૈ પ્રીય મહાન ચારી. ૧

એ છે પૂરાની બદમાસ ખુરીજ દારા,
 દિનરાત દોરત કરતી ફરતીજ ન્યારા;
 તારી નથી ખચિતતે પરિપૂર્ણ પ્યારી,
 માયા પરે કરીશ નૈ પ્રીય મહાન ચારી. ૨

એ છે પિશાચિ વળિ કાકિણિ શાકિણી છે,
ખાશે ખચીત તુજને ખરખાપિણી છે;
માટેજ એત તુજને કહું છું પુકારી,
માયાપરે કરીશ નૈ પ્રીય મહાન યારી. ૩

જાદૂગિરી સમજ એનકિ છેજ ફાની,
સારંગ ધારિ સમજે ગણુવીજ વાની;
ઠત્યાર કૈક કરતાં ગત ધ્યાજ હારી,
માયા પરે કરીશ નૈ પ્રીય મહાન યારી. ૪

પાપી બખીલ બનિને કદી કોશ બશે,
ચોરી જશે ક્ષોધક કાં વસુધેશ હર્ષે;
પ્યારી ગણે અવલમાં પણ અંત ખારી,
માયા પરે કરીશ નૈ પ્રીય મહાન યારી. ૫

તારા કનેજ કદિ દોલત છે અતીશે,
તેને સુમાર્ગે બતલા બહુ નામ રેશે;
દાતા બની બખિલ નામને નાંખ જાણી,
માયા પરે કરીશ નૈ પ્રીય મહાન યારી. ૬

બનવાવ વાવ સરિતા સર ખૂમ ચાર,
ધર્માત્રયો અને નિધી સહુ લોક સાર;
આશીરવાદ વદશે શુભ પુર્વ નારી,
માયા પરે કરીશ નૈ પ્રીય મહાન યારી. ૭

ગુદઝાર યાર રચને દિલ હર્ષ ધારી,
બહેકે ગુલામ ગુલમાલતી ખુશખુકારી;
ગાણે મધૂકર અતી મધુ લોભકારી,
માયા પરે કરીશ નૈ પ્રીય મહાન યારી. ૮

દુમિલા.

શુધ હોય કદાપી વિશેષ પરંતુ; લોક વિરધજ ને જરીએ,

મરે લાભ મળે લખવાર તથાપિ, ન એ કૃત કે દિન આદરીએ;
જ્યમ પશ્ચિમ લોક વખાણ કરે રૂઢી એહ નકિ મનમાં ધરીએ,
ગવરી તજી જૂઠું સદા સત્યમાર્ગ સુલાગ લઈઝટ સાંચરીએ. ૧

શાહુલવિક્રિડીત છંદ.

ગાજતો ધરી ગર્વ આપ ઉરમાં છોળો હણી છાકટો,
રત્નાકર રણિયામણો તદપિતે બાશે મને ભાવતો;
બૂડાડે સહુ વસ્તુને બળ કરી તે નાવને તારતો,
કાંકે બાહ્ય ગૃહાતણી ખચિત તે લજ્જા ઉરે લાવતો. ૧

ઉપજાતિ.

જીજ્ઞાસુ કરવા કદિ કાવ્યધારો, વિચારિ જોશે અભિપ્રાય મારો;
ધણી ઉરે પ્રીય સદૈષ સાચો, ખરે નથી તે તલમાર કાચો. ૧
સુકાવ્ય કરતા કર્તાર જોવો, નકી તમે નેક નિધાથી ટેવો;
કર્તાર આયુસત એક આપે, ચિરાયુ કિર્તી કવિઓ ટકાવે. ૨
કવીતણું વાક્ય અમુલ્ય જણી, મહત્વતા કાવ્ય તણી પ્રમાણી;
ગુણીજનો ગામ્ધ સદા વખાણે, નાદાનને બાન બરેલ બાણે. ૩
કુંડળીઓ.

વાણી^૧ વિનય^૨ વદન વળી^૩ વખત^૪ વીર્ય^૫ સુવિચાર^૬
શુદ્ધ વિશેષણ^૭ વિષયપર^૮ વિવેક^૯ થકી ધરનાર;
વિવેક થકી ધરનાર હશે તે કાવ્યજ કરશે,
કોટ^{૧૦} કેડને^{૧૧} કાઠ^{૧૨} કાંખી^{૧૩} કર^{૧૪} કાજળ^{૧૫} ધરશે;
કહે છે મવરીલાલ સમ્યક્તાર^{૧૬} જગજણી
લખવા ચાકુ^{૧૭} સર્સ કાગળે^{૧૮} કલમ^{૧૯} કેવાણી. ૧

છંદો.

પાંડિત શિર અપમાન માન પાખંડી પામે,
સલ્ય સહે સંતાપ દુષ્ટ દેખે સુખ સામે;

દાનવાંત વિત્ત બીડ કૃપણને કોડ મળે છે,
ચોરને નહી ચિંતાય શાહ શિર આળ ચડે છે.
અકલહીણ આગળ વધે બુધ્ધિશાળી પાછળ ફરે.
ગવરી કહે કળીયુગ વિશે. ફાટલ સૂતાર ખરે.

સવૈયો.

દિવ્ય દિવાલ ગદ્દ ગિરી ભૂપર રાજત હેં જગકે બિચત્રાટી,
શુભ સુધારસ દ્રુમ ગએ વહીં ઝુમ રહે બદરી બિનકાટી;
સર્જન રંજન લોક ગએ ગઈ સુધ્ધ બાહાદુર ક્ષત્રીય ગાટી;
સાજ ગયો સુખકો ધરની તલ પીછ રહી સો નખોદંકી પાટી. ૧

કુંડળીચો.

ફરતો ઝુમર ફલક પર, સૌ દેખે નરનાર,
ઝાંડીપર દીવો બળે જેનું તેજ અપાર;
જેનું તેજ અપાર ગોળકુલ ગોળા લટકે,
લોલખનો નહી પાર નીહાળી ચિતમાં ચટકે;
કહે કવિ શુણુ મિત્ર કિમત શું તેની કરતો,
દેખે સૌ નર નાર ફલકપર ઝુમર ફરતો. ૧

ચોપાઇ.

ખેતર પાકું કણુખી ફરે, ગોફણુ લખ હાકોટા કરે;
ખાતું ખર ઉડાડે બગ, કાળુ મોંને નીલા પગ. ૧
સૂખ સાધવા ઉરમાં ચાય, દેશ તજ પરદેશે જાય;
સંત તજને સાધે ઠગ, કાળુ મોંને નીલા પગ. ૨
ધરમાંથી આણી વૈરાગ, ગ્રહે જમ્મ સન્યાસી પાગ;
પછી કાગમાં પ્રેરે ડગ, કાળુ મોંને નીલા પગ. ૩
પિતૃ તૃપ્ત કરવા કારણે, બ્રહ્મભોજ કરતા બારણે;
હંસ તજને વાશે ઠગ, કાળુ મોંને નીલા પગ. ૪
શૂર સજ સંભામે જાય, તેગ તાણિ અરિ ઉપર ધાય;

પછી ડરીને નાશે ચગ, કાળું મોંને નીલા પગ. ૫
 પંડિતને નાપે સન્માન, પાખંડીને દેછે દાન;
 પછી પસ્તાવો પામે ડગ, કાળું મોંને નીલા પગ. ૬
 ઉંટ કાઢવા મૂરખ ચડ્યો, હિગતથી જાએ દડવડ્યો;
 એક કાઢતાં પેસે વગ, કાળું મોંને નીલા પગ. ૭
 ગવરીગણુના હરમાં ધરો, સંત સમાગમ નિશ્ચય કરો;
 નહી તો પુઠે હશસે જગ, કાળું મોંને નીલા પગ. ૮

ઉપજાતિ.

રાજેન્દ્ર રૂડા રણુમાંહિ જાય, સજી સહસ્રો કવચેયિ કાય;
 જુએ પછી ઓથતણુંજ જાળું, એના થકીતો મરવું રૂપાળું. ૧
 કરી કમાણી વિત બો'જું લીધું, પરમારથે કાંઈ જરા ન દીધું;
 સંધૂકને વાસિ અખંડ તાળું, એના થકીતો મરવું રૂપાળું. ૨
 જે. પી. થતાં માન મળે વધારે, સ્વદેશને જેહ નહિ સુધારે;
 બને ખીજના ધન માલ ધાલૂ, એના થકીતો મરવું રૂપાળું. ૩
 મહાન ડયૂટી પર બેસી ઓપે, સલામિના ઉપર જેહ કોપે;
 ધુર્કાવતા જે વદીને કરાળું, એના થકીતો મરવું રૂપાળું. ૪
 મુખે વદી વેણુ પછી ફરાવે, સગાજમાં લાજ જરા ન આવે;
 ફરે બની ભાંડ બવાઈ બાળુ, એના થકીતો મરવું રૂપાળું. ૫
 પરાય દારે નિત જામ પેસે, પ્રુશામતી વાક્ય અમાપ કેશે;
 ધિકારયુક્તે કરવાજ વાળૂ, એના થકી તો મરવું રૂપાળું. ૬
 સુરાપિને છેક છેકેલ થાય કુવાક્ય બોલી નહિ જે લજાય;
 વળી ચહે જે કરવા છિનાળું એના થકી તો મરવું રૂપાળું. ૭
 સ્વદેશનું હિત જરા ન આતા, સત્યાર્થ કેતાં નર જે લજતા;
 વદી વિશેષે વદને નિમાલું, એના થકી તો મરવું રૂપાળું. ૮
 કેવાય જગમાં વર રાજવંશી, શત્રુપરે તે નવ થાય દ્વંષી;
 બસે રહ્યું હાથ વિષેજ બાલું, એના થકી તો મરવું રૂપાળું. ૯

અહાર્પણું ગંગત્રટેજ કીધું, આશીરવાદે શુભ માન લીધું;
 પછી વદે વેણુ વિમાલ વાળું, એના થકી તો મરવું રૂપાળું. ૧૦
 અનીતિનો માર્ગ સદાય જાણે લજ્જા વિના ચાલ કુચાલ ચાલે;
 જીવે કરી કર્મ સદાય કાળું, એના થકી તો મરવું રૂપાળું. ૧૧
 કુટુંબમાં વિત્ત વિના રહેવું, શિરે પડે દ્રવ્ય અસંખ્ય દેવું;
 કહે કટુ ગૌરી સદાય બહાલું, એના થકી તો મરવું રૂપાળું. ૧૨

દોહરો.

સખી સગુણિ જો દ્રગ ભરી, સમજાવું કરી સાન;
 ગનમોહન એ મૂરતિ, નાગર આવે પાન. ૧

ચાલ સખી મુજ સાથમાં, ઉદય કાળ ઉદ્યાન;
 દેખાશે દીલજર તહીં, નાગર આવે પાન. ૨

શશી પ્રભાકર સમ શિકલ, અકલવંત શુભ માન;
 ગણા ગુણાકર ગરવ વિણ, નાગર આવે પાન. ૩

રાજશ્રેયીએ રમ્ય છે, પામિ રાજ શુભ માન;
 હુકમદાર હકદાર ચૈ, નાગર આવે પાન. ૪

લવંગ સોપારી એલચી, કેશર કપુર નિદાન;
 પટી બનાવી પ્રીતથી, નાગર આવે પાન. ૫

સજન સમાજે શોભતા, દરશાવી નીજ જ્ઞાન;
 વિધ્યા વાદ વિનોદથી નાગર આવે પાન. ૬

રતિપતિથી અધિકા રસીક, કહું ધરને તુજ કાન;
 નવરસ જાણી નેહથી, નાગર આવે પાન. ૭

પાગ પેંચપર પ્રીતથી, ઘણી બનું ગુલતાન;
 અવર પોશાકે ઓપતે, નાગર આવે પાન. ૮

મલમ કલમમાં ઓપતા, બાંધે બાણ કમાન;
 શત્રુને ઉર સાલ થઇ, નાગર આવે પાન. ૯

હૃદય યાત્રિ એ અવનિમાં, નહિ કેા એહ સમાન;

- હાટક ઇશ પ્રતાપથી, નાગર ચાવે પાન. ૧૦
 જગ મધ્યે જશનામી છે, કાચા ન મળે કાન;
 અદલ ન્યાયથી નિરખિને, નાગર ચાવે પાન. ૧૧
 વિઘી પુત્રી મુખમાં વસી, મેલી માન ગુમાન;
 એ કારણ ગવરી કહે, નાગર ચાવે પાન. ૧૨

ભુજંગીછંદ.

- વડી ફસિથી ફસુંએ ક્ષત્રિ મારી,
 વસૂધા બધી વિપ્રને ધાગ ધારી;
 તથાપી અભાગી નહી મોજ કર્તા,
 છતી ઘેર ગાદી બિખી પેટ ભર્તા. ૧
- ધરે હાથિ ઘોડા ઘણા સૂખપાળા,
 પરંતુ પ્રવાસે પળે મુંઢ પાળા;
 છતી છતને રંક રીતીયિ તર્તા,
 છતી ઘેર ગાદી બિખી પેટ ભર્તા. ૨
- રહે સૈન્ય સંખ્યા વિનાનીજ સાથે,
 અહે ચિત્તતો આબને સાહ્ય બાથે;
 તથાપી અરીથી રહે રોજડર્તા,
 છતી ઘેર ગાદી બિખી પેટ ભર્તા. ૩
- જતા ગંગધાટે તજી રાજ કાળે,
 ન ધારે હરે તે ગરીબી અવાળે;
 ધરી રૂઢગાળા મુનીધ્યાન ધર્તા,
 છતી ઘેર ગાદી બિખી પેટ ભર્તા. ૪
- હતી લક્ષ્મિતો મંદિરે બેશુમારી,
 ન દીધું કદી દીનને રેમ ધારી;
 જરા દાન કાળે તજી લાજ કર્તા,
 છતી ઘેર ગાદી બિખી પેટ ભર્તા. ૫

તજી શાલ દૂશાલને લાંગ ધારી,
 ન ઝાલી કદી હાથ માંહી કઠારી;
 અરીથી ડરી નાશતા દૂર વૃતા,
 છતી ઘેર ગાદી બિખી પેટ ભર્તા. ૬
 સુણે જો કદી શબ્દ દાદૂર કેરા,
 ભરી વિષથી પોતકાં સાલ્ય ડેરા;
 લડે શું રણે બામટા ભુખ ચર્તા,
 છતી ઘેર ગાદી બિખી પેટ ભર્તા. ૭
 સદા શાન્તીમાં શરને દીન ઝંઘે,
 વિરોધી વડા આપ માંહો ઉમંગે;
 કહે ગૌરિ એ વિપ્ર નૈ રાજકર્તા,
 છતી ઘેર ગાદી બિખી પેટ ભર્તા. ૮

ગીતી.

આજ કળી બળિ આવ્યો, લાવ્યો ભાવો વિપરિત જે કાવે;
 તેહ બધો દરશાવ્યો, માખી જગનિજ પગેજ કંપાવે. ૧
 અન્નપુત્રિ બળ પામી, સ્વામી મૃગને પકડીને આવે;
 તેને કાણુ મુકાવે, માખી જગ નિજ પગેજ કંપાવે. ૨
 બાજ પડ્યું પતરાજે, રાજે બાખી બખ્ખાદુર થઈ આવે;
 ગર્વ ધણો ઉર રાખી, માખી જગ નિજ પગેજ કંપાવે. ૩
 શાણુના સરદારો, સાહિ કિનારો બેઠા દરશાવે;
 અતુર તમે ચિત ચેતો, માખી જગ નિજ પગેજ કંપાવે. ૪
 ગુણિજન ગોથાં ખાતા, જતા દીઠા જેહ ફરી નાવે;
 ગંડુ મીસરી ખાતા, માખી જગ નિજ પગેજ કંપાવે. ૫
 જન મનરંજન કરતા, હરતા જે દુઃખ પરનાં બહુ ભાવે;
 તેહ બધા દુઃખ ધરતા, માખી જગ નિજ પગેજ કંપાવે. ૬
 ફેલિ ફિતૂરી લોકો, ફેલ વિશે બહુ આજે તો કાવે;

શાહ પડ્યા પસ્તાવે, માખી જગ નિજ પગેજ કંપાવે. ૭
 અવળી આ ઘટમાળા, ચાળા કરતી ચાલી તે આવે;
 ગવરી કો ન સુખાળા, માખી જગ નિજ પગેજ કંપાવે. ૮
 સવૈયા એકત્રીસા.

પ્રૌઢ પીડપર ચડી પરંદા ધદા થકી જોને આકાશ,
 રાત ગધને વા'ણું વાશે પ્રાચીમાં પ્રગટચો ઊભશ;
 ચંદ્રબિંબ જો અસ્તાચળપર ગેબ થવાનો ચાખે સ્વાદ,
 તુંથી ફરતું ફલક ન અટકે કાગડિ કાં તું કર બકવાદ. ૧
 પ્રાત પછી તો થશે બપોરાતે પછિ સાંજ સમજ સુખકાર,
 નિશા સમે શુભ બની નવોદા, જવા પતિધર થશે તયાર;
 અંક ભરી પરિચંક પરે રતીરંગ રમે લખ ધરિ બાદ,
 તુંથી ફરતું ફલક ન અટકે, કાગડિ કાં તું કર બકવાદ. ૨
 આદિતને અવલોકી ખીલે, કમળ ધરી ઉરમાંહિ ઉભંગ,
 જેમ શશીને કુમુદતણો છે તેક નકી જગમાંહિ અભંગ;
 દીપકપર જો બળે પતંગો પ્રૌઢ પ્રેમ જોનો આબાદ,
 તુંથી ફરતું ફલક ન અટકે કાગડિ કાં તું કર બકવાદ. ૩
 શિરિન શબ્દ શુક સારિક કેરા શુણી મનુષ્ય પાળે ધરિ પ્રેમ,
 તારાપર નવ રહેમ આવશે, એ જગકરતા કેરો નેમ;
 તજ ઈર્ષા અંતરપટ જોત્રી કોય ન સુણુશે તારી દાદ,
 તુંથી ફરતું ફલક ન અટકે કાગડિ કાં તું કર બકવાદ. ૪
 આ સરિતા સંસાર વિષે જ્યાં વહે ઇંદ્રિયીનું નીર,
 કાંમ ક્રોધ મદ મોહ લોભના રહે ગગર ધારી ગન ધીર;
 જન્મ મરણ જંજળ મોજથી કાય હગયો છે એકાદ?
 તુંથી ફરતું ફલક ન અટકે કાગડિ કાં તું કર બકવાદ. ૫
 આ સંસારે કોઈ ન સરખા સગજ ખરેખર કરિને ખ્યાલ,
 કો રાજ છે તખ્તનશીની કો દરવેશ કરે ફરિ સ્વાલ;

કો વાહનપર ચડો વિચરતા કો જન આગળ ચાલે પ્યાદ,
 તુંથી ફરતું ફલક ન અટકે કાગડિ કાં તું કર બકવાદ. ૬
 એ આદી સચરાચરનો છે નિયમ નેચરલ દિલમાં ધાર,
 શાને ધર્મા કરે પરસ્પર લખ્યા આંકડા નહિ ટળનાર;
 સંતોષી સુખદાઇ હમેશાં શાણાના સગળવે સાદ,
 તુંથી ફરતું ફલક ન અટકે કાગડિ કાં તું કર બકવાદ. ૭
 સંવત કર^૨ સર^૫ નિધિ^૯ શશીનો^૧ શુકલ નારિ શોભીતો માસ,
 મુક્તિની^૪ યુક્તિ બુધકારી કરી કવિતા ધરી હુલાસ;
 આશ્રયકારી શિખ અમારી ગવરી ગાશે ધરી આહ્લાદ,
 તુંથી ફરતું ફલક ન અટકે કાગડિ કાં તું કર બકવાદ. ૮

વસંતતિલકા.

ધાતો ફર્યો ધરણિમાં સહુ તીર્થ સ્થાને,
 ધાર્મિક વાત ગણિને નિજ કેરિ દાને;
 તોએ રહ્યું હૃદય તૂજતણું વિકારી,
 શી રીત મોક્ષ મળશે જીવ જો વિચારી. ૧
 ખંતી બની મથિ મથી વિત્ત જો કમાવ્યું,
 ખાધું ન ખર્ચ કરીયું ધરમાં સમાવ્યું;
 દીધું નહી ગરિબને જરિ રેમ ધારી,
 શી રીત મોક્ષ મળશે જીવ જો વિચારી. ૨
 કદ્યાણુ કોઇ જનનું પ્રિય તેં ન કીધું,
 શાણી સમાજગહિ માન નહી ન લીધું;
 કીધા ન તર્ક ઉરમાં જનહિતકારી,
 શી રીત મોક્ષ મળશે જીવ જો વિચારી. ૩
 કાપ્યું ન કષ્ટ નિજ દેશનું દાઝ આણી,
 ગર્વી બની ગમતમાં વણસાડ્યું પાણી;
 શીખાગણો સજનની ઘટ નૈ ઉતારી,

શી રીત મોક્ષ મળશે જીવ જો વિચારી. ૪

શાણ્ણ સુશીલ શુધ સાધુતણી સમાજે,

જાતાં ખરે જીગરમાં હૃદયાર લાજે;

કાજે કર્યો જગતમાં જન કષ્ટકારી,

શી રીત મોક્ષ મળશે જીવ જો વિચારી. ૫

આણી નહીં ઘર દયા વરલાગણીને,

ખાળી રહ્યા નિજ મતી અત પાપણીને;

દાતા બન્યો ન, થઇ કંજુસ નામ ધારી,

શી રીત મોક્ષ મળશે જીવ જો વિચારી. ૬

ખાંતે ખુશીયા શીશુતા ગમતે ગુમાવી,

યુક્તે જીવાની રતિરંગ મહોં સમાવી;

આવી જરા ઝડપથી પ્રીય નાશકારી,

શી રીત મોક્ષ મળશે જીવ જો વિચારી. ૭

ગાયા નહીં હરો ગુણો સુ કલ્યાણ કર્તા,

અણનિ જીર બનિયો કરી તર્ક ન કર્તા;

શિક્ષા સુ ગૌરિતણિ છે બહુ લાભકારી,

શી રીત મોક્ષ મળશે જીવ જો વિચારી. ૮

પદમાવતી છંદ.

પણ પણ આપણ તે પણ પેલું પણ છેવટમાં આવ્યો શું,

“શું” હું નવ જાણું સત્ય પ્રમાણું ટાણું વિપરિત હોયશું;

જે ગૈ કાલે યમને દારે ગયો બિચારો તે જાણે,

ફિલસુફની વાણી કવીવખાણી પદમાં આણી આ ટાણે. ૧

શિખરીણી છંદ.

મતી મૂળે થોડી ગરવ ઘટમાંહી અતિ કરે,

વૃથા તાણી વાદો પરમ ધિક વોરે શિર પરે;

- સમાજે લાજીને વચન વર કેવા દિલ ડકે.
મહીમાંહી એવા અધમ અધિકારી નવ ટકે. ૧
- ચડી ધર્મસ્થાને અદલ નજરે ના નિરખતા,
કરી જાંધા ન્યાયો નિજ ધર જરે ખૂબ ભરતા;
પ્રભા તેની પ્રીતે પ્રસરી જગમાં શી રિત શકે,
મહી માંહી એવા અધમ અધિકારી નવ ટકે. ૨
- લગાડી લુચ્ચાને પ્રિયકર ગણી પ્રેમ કરતા,
વ્યભીચારી યૈને પરધર પ્રિયા કાજ ફરતા;
સુરા પીને જેઓ છકિત થઈ વાટે બદ બકે,
મહી માંહી એવા અધમ અધિકારી નવ ટકે. ૩
- રણે જાતાં રોતા રજપૂત થઇ રાંડ સરખા,
અરીથી ત્રાસીને પુરબણિ કરે પાગ ભરતા;
બડાઇ હાંકીને નિશદિન બહુ અંતર છકે,
મહી માંહી એવા અધમ અધિકારી નવ ટકે. ૪
- કંઠી કોવીદોને કટુ વચન કેતાં નવ ડરે,
તજ સૂનીતીને ચિપરિત ગતીમાં મતિ કરે;
સદા ચોંપે ચાલે ચિતહર ધણી ચાલ લટકે;
મહી માંહી એવા અધમ અધિકારી નવ ટકે. ૫
- ગપાટા મારીને ગમત કરતા દુષ્ટ મતિના,
ખરે ઘેલીજાયા જગત ગણતું ગંદિ ગતિના;
પ્રભૂતું પ્રીતેથી બજન કરતાં ચિત્ત અટકે,
મહી માંહી એવા અધમ અધિકારી નવ ટકે. ૬
- સદા સાધુઓના સગુણ સુણીને જે હર હસે,
ડરીને દીલે જે ખળખળ નિહાળી દુર ખસે;
બધા સિંધૂ કેઈ જળપુર થવા ચાય મસકે,
મહી માંહી એવા અધમ અધિકારી નવ ટકે. ૭

ધરે નૈ જ ધ્યાને ધરમતણિ કહાણી ધરણિમાં,
ખરે એ પાપીને પ્રભુ પણુ ન રાખે શરણમાં;
ગિરા આ ગૌરીની મનમહિં શુણીને ન ચમકે,
મહી માંહી એવા અધમ અધિકારી નવ ટકે,

૮

કુંડળીઆ.

આરાધું પ્રથમે સદા સચરાચર જગ ધ્રુશ,
નમન કરી એ નાથને વિગતે નામું શીશ;
વિગતે નામું શીશ કાવ્ય કરવાને કાળે,
રસ રસના બરપૂર થાય જો તેહ નિવાળે;
કેછે ગૌરીલાલ દ્વેગથી પંથે વાધું,
જગ સચરાચર ધ્રુશ સદા પ્રથમે આરાધું.

૧

કકા આ કળીયુગ વિષે પાપતણા નથી પાર,
ધર્મ ગયો ધર જીતરી વર્ત્યો અંધાકાર,
વર્ત્યો અંધાકાર જગતમાં જોર જમાવ્યો,
નડે શાહને ચોર વખત દુષ્કૃત આ આવ્યો;
કે છે ગૌરીલાલ સમાલી થાળે પકકા,
નથી પાપનો પાર વિશે આ કળીયુગ કકકા.

૨

ખખખા તું ખાંતે કરી તજ ખાંપણુને ખોડ,
હિમત ઉર રાખી સદા બાંધ શિરે જશ મોડ;
બાંધ શિરે જશ મોડ કાર્ય એવાં તું કરજે,
વેમિ ન બનજે લેશ કુટિલથી દિલમાં ડરજે;
કે છે ગૌરીલાલ નિડર મન ધારી સખખા,
ખાંપણુને તજ ખોડ ખરી ખાંતે તું ખખખા.

૩

ગગા શી ગણુના કરી ગોટાળે ગોટાય,
સાવધ થઇ રેજે સદા વખત નિરખ વહિ જાય;
વખત નિરખ વહિ જાય જેહછે બહુજ અમૂલો,

- બ્રમણામાંથું બમે બટકતાં પડિયો બૂતો;
કે છે ગૌરીલાલ સફેદી સધળા બગ્ગા,
તજવા તેનો સંગ કરી શી ગણુતી ગગ્ગા. ૪
- ધધ્ધા ઘટ ઘટ જે રમે તેજ ખરો છે ધશ,
તેના વીણુ ખીજ પ્રત્યે કદી ન નામીશ શીશ;
કદી ન નામીશ શીશ હોય જો પૂરણુ જ્ઞાની,
એ વિણુ દુનિયાંતણી દ્રવ્ય ચિજ સધળી જ્ઞાની;
કે છે ગૌરીલાલ ચૂકવા કદી ન ચગ્ગા,
ધશ ખરો છે તેજ રમે જે ઘટ ઘટ ધધ્ધા. ૫
- ચચ્ચા ચાડી ચુગલોની કદી ન શુણુવી વાત,
નજર ન્યાયપર રાખવી લગ્નવવી નહિ જાત;
લગ્નવવી નહિ જાત ઘાત નવ કરિશ ગરિખની,
રાખી દિલમાં લોભ વસૂ વિણુ વાલો કિરતની;
કે છે ગૌરીલાલ શબ્દ વાપરવા ચચ્ચા,
શુણુવી કદી ન વાત ચુગલો ચાડીની ચચ્ચા. ૬
- છછી છોક છોકલ યૈ નવ કરવો અહંકાર,
કૂડી કાયા કારમી કૂડો છે સંસાર;
કૂડો છે સંસાર સેવ સજ્જનની સારી,
શ્રી પતિનું લે શરણુ મરણુનો ઉર બય ધારી;
કે છે ગૌરીલાલ તર્ક કરવા સૌ અછી,
કરવો નવ અહંકાર છોકલો થમને છછી. ૭
- જજ્જા જો તું જાંખીને જગત સર્વ જાનાર,
રહ્યું ન અવિચળ અવનિમાં કોઇ પુરૂષ વળિ નાર;
કોઇ પુરૂષ વળી નાર જીવ જતૂ ને પ્રાણી,
સદગુણ દુર્ગુણતણી ફકત રહેશે નીશાણી;
કહે છે ગૌરીલાલ મૂકશે કદી ન કજ્જા,

સર્વ જગત જનનાર જાંખીને જો તું જજાન. ૯
 ઝઝૂંઝા ઝાડો ઝુંડમાં ટકે સર્વ આધાર,
 એકલવાયું એકદમ ખરે ત્રુટિ પડનાર;
 ખરે ત્રુટિ પડનાર સખખ પ્રિય સંઘ સમાલો,
 જેથી મારા વીર એક્યતાપર દિલ વાજો;
 કે છે ગૌરીલાલ નકામી નવ ગણુ અજાન,
 સર્વ ટકે આધાર ઝુંડમાં ઝાડો ઝઝઝા. ૯
 ટંકા ટક ટક કર પરી ધારી હૃદયમાં ધીર,
 ફાકટ ફેલ શિતુરમાં કદી પડોશ નૈ વીર;
 કદી પડોશ નૈ વીર વખત પરમાણે ચાલી,
 રહેવું શાંત સ્વભાવ ભાવના ભગવત બાળી;
 કે છે ગૌરીલાલ જામશે તો જશ ડંકા,
 હૃદયમાંહી ધરિ ધીર પરી કર ટકટક ટંકા. ૧૦
 ઠકુઠા ઠગ ઠાલી કરે શો મળવાનો લાભ,
 અપજશ જેથી આવતાં શિરદુઃખ ઉગે ડામ;
 શિર દુઃખ ઉગે ડામ આભથી બાથ ન ભીડો,
 જાણી નિજ ગુંજસ યોગ્ય ડગ માંડી હીડો;
 કે છે ગૌરીલાલ ગર્દમાં ગળીયા પટ્ટા,
 મળવાનો શો લાભ કરે ઠગઠાલી ઠકુઠા. ૧૧
 ડકુઠા ડાકણુ ભૂતનો ખોટો છે એ ખ્યાલ,
 ભોળાં જન ભડકી મરે મર્દતણી નહી ચાલ;
 મર્દતણી નહી ચાલ ખરેખર તેજ કહાવે,
 નામદોં નર ધણુ વધારી ડિંગ ચલાવે;
 કે છે ગૌરીલાલ ફાગટના એતો ફૂંડા,
 છે એ ખોટો ખ્યાલ ભૂત ડાકણુનો ડૂંડા. ૧૨
 ઢકુઠા ઢોલ ધ્રસૂકતા સીંધૂ રાગ સહીત,

શૂરા રણુમાં સંચરે તજી અરી હર બીત;
 તજી અરી હર બીત જખર થષ જંગ મચાવે,
 એ વખતો તો ગયા શુણી દ્રગ અન્નુ આવે;
 કેછે ગૌરીલાલ ચિત્તે ચોંટીરે ચુદ્ધા,
 સીંધુડાને સાથ પ્રસુકતા ઢોલો ઢઢા.

૧૩

રેણુ! રણુસંગ્રામના હોશિ હતા રજપૂત,
 તે સૌગ્યા ગરદે મળી રહ્યા હવે તો ભૂત;
 રહ્યા હવે તો ભૂત માતની કુખ લખવે,
 કાયર થષ કપૂત જરી નહી રક્ત તપાવે;
 કેછે ગૌરીલાલ દેખવામાં છે રેણુ,
 હતા હોંશિ રજપૂત રણે જવાના રેણુ.

૧૪

તત્તા તરકશ તીર ને બરછી બંધુક બાણ,
 કાઠ ચડી તેના પરે ધણો વળ્યો છે ધાણ;
 ધણો વળ્યો છે ધાણુ તોપ નવ મળેજ તાજ,
 બાલાળા નર ગયા રહ્યા સૌ કાયર પાજ;
 કે છે ગૌરીલાલ ઉકળતા નહિ જરી પિત્તા,
 બંધુક બરછી બાણુ તીરને તરકસ તત્તા.

૧૫

થથ્યા થન થન જે કરી કુદાવતા કેકાણુ,
 તે સધળા નિરમાલ્ય છે વળી માહા મોકાણુ;
 વળી માહા મોકાણુ નેણુમાં નર ન દીશે,
 શો તેનો વિશ્વાસ ફરે જે મોઢે શીસે;
 કે છે ગૌરીલાલ વચન બિચારે વૃથા,
 કુદાવતા કેકાણુ કરી જે થનથન થથ્યા.

૧૬

દદ્દા દાર ગોળિનું ઠેકાણું નથિ હાલ,
 વિના પણુછનાં કામઠાં શું કરે શત્રુ સાલ;
 શું કરે શત્રુ સાલ કાળની એ બલિહારી,

ભારત વર્ષપર ફરી અજબ આજે અંધી યારી;
કે છે ગૌરીલાલ ગળી ગધ ગરદે ગદા,
નથી ઠેકાણું હાલ ગોળી દારનું દદા.

૧૭

ધદ્ધા આ ધરણીપરે હતા મદ્દે બાહાદુર,
જેની હાકલને સુણી ઉલટે સિંધુ પૂર.

ઉલટે સિંધુ પૂર મદ્દે મતવાલા એવા,
જેની સેવા સજે શરનર દાનવ દેવા;

કે છે ગૌરીલાલ ગયા વીરો યૌ ગધ્ધા,
ગરદ હતા બાહાદુર ધરણી ઉપર આ ધધ્ધા.

૧૮

નન્ના નેકી કર સદા નેકીનું શુભ નામ,
તેહ વિના તુજને ખરે અન્ય ન આવે કામ;
અન્ય ન આવે કામ હામથી તેને વરજે,

જેથિ સ્વર્ગની માંય ફિકર વિણ ફરતો ફરજે;

કે છે ગૌરીલાલ કરીશ નહિ છિનમ છિન્ના,
શુભ નેકીનું નામ સદા કર નેકી નન્ના.

૧૯

પપ્પા પ્રૌઢ પ્રતાપની બાંધ જગતમાં પાજ,
રાજ થાશે તો ખરે અંતે ગરીબ નિવાજ;

અંતે ગરીબ નિવાજ જેથી તુજ કારજ સરસે,

દુઃખ થાશે સૌ દુર સધળી સંપત સુખ વરસે;

કે છે ગૌરીલાલ ગુણીજન ગાશે ટપ્પા,

પાજ જગતમાં બાંધ પ્રતાપની પ્રૌઢી પપ્પા.

૨૦

ફૂફા ફાગટ ફુલીને કરતો નહી બદફેલ,

નહી કાં દુઃખની આવશે ધરમાં બેઠે રેલ;

ધરમાં બેઠે રેલ સેહેલ સૌ કડવી થાશે,

સંપત જશે દૂર કૂર બની મિત્રો ખાશે;

કે છે ગૌરીલાલ ખલકપતિ થાશે ખડ્ડા.

કરતો નહી બદફેલ ફૂલીને ફાગટ ફૂડા.

૨૧

બાળ્યા બાળ બગડી છે. ચેતી ઉરે તું ચાલ,
 પગલે પગલે પાડવા શિરપર ફરતો કાળ;
 શિરપર ફરતો કાળ ટમટમી રહ્યો પકડવા,
 બજ બૂધર ધરી પ્રેમ રેહમથી નહી દે નડવા;
 કે છે ગૌરીલાલ કામ નહી આવે અબ્યા,
 ઉરે ચેતી તું ચાલ બગડી છે બાળ બાળ્યા. ૨૨

ભક્ષ્યા ભોળાંજન ધણાં ભાવીક બનવા જાય,
 સત્ય વસ્તુને છોડીને કૃતવીપર લલચાય;
 કૃતવીપર લલચાય સમજવિણુ શીશ નમાવે,
 ખરા ઇશને તણ અન્યને બાપ બનાવે;

કે છે ગૌરીલાલ પુરાણ પહેરી ઝંખ્યા,
 બનવા ભાવીક જાય ધણાં જન ભોળાં ભંખ્યા. ૨૩

મમ્મા મોટપ જો ખપે રેહમ -હૃદયમાં ધાર,
 કર પરમારથ પ્રીતથી યદને જન આધાર;
 યદને જન આધાર ધટિત સૌ કાર્યો કરજો.
 સજ્જન સાથે બળી અચળપદ પ્રીતે વરજો;

કે છે ગૌરીલાલ ક્રોધ તણ ધારવિ ક્ષમા,
 ધાર -હૃદયમાં રેહમ ખપે જો મોટપ મમ્મા ૨૪

ચચ્યા ચાહજ રાખજે વાક્ય કવીનાં ભાષ,
 અપજશ જેથી દુર યદ મળશે જશ સુખદાષ;
 મળશે જશ સુખદાષ આંહીને ત્યાં પશુ બારી,
 જતાં અવીચળ ધામ ધારણા ફળશે તારી;

કે છે ગૌરીલાલ સુવા શુભ મળશે ચચ્યા,
 જશ મળશે સુખદાષ રાખજે ચાહ તું ચચ્યા. ૨૫

રૂંઠા રટણ જગદીશજી કર હેડે ધરી હામ,
 ને—વીણુ આ અવની વિષે અવર ન આવે કામ;
 અવર ન આવે કામ હામ મહોખત કે માયા,

પભટી જાશે સર્વ જેમ વાદળની છાયા;
કે છે ગૌરીલાલ કાળના વાગે છરરા,
કર હેડે ધરી હામ રટણુ જગદીશનું રફા. ૨૬

લટલા લાજ વધારવા ધર નીતી સુખકાર,
જેથી હશે નૈ અહાનમાં લુચ્યા લોક જગાર;
લુચ્યા લોક જગાર હશે તો એળજ લાગે,
જગપતિ કેરે દાર જવું નહિ કાળે દાગે;
કે છે ગૌરીલાલ વિચારી વીસે વિસવા,

નીતીધર સુખકાર વધારી લાજજ લગ્યા. ૨૭
વળ્વા વાલપ આણીને ધર પ્રાણીપર પ્યાર,
એક પિતાના આપણે છેએ શુભ પરીવાર;
છેએ શુભ પરિવાર સત્ય હર માંહી ધારો,
કરી પરસ્પર ક્ષેમ કરો નહી તર્ક નઠારો;
કહે છે ગૌરીલાલ કીડિ કુંજર કે જળ્વા,
પ્રાણીપર ધર પ્યાર આણી વાલપને વળ્વા. ૨૮

સસ્સા કર સમસેરને ખીજી ધીંગી હાલ,
તેનાપર નહિ રાયતો યદ્યથ ધણો બેહાલ;
યદ્યથ ધણો બેહાલ કાળ જવ આવી બડશે,
પટ્ટા તોડી સર્વ પંથ પોતાને પળશે;
કે છે ગૌરીલાલ બલે હો લસ્કર બસ્સા,
ધીંગી ધારી હાલ હાય સમસેરે સસ્સા. ૨૯

શશશા સકળ સદ્ગુણ તણો જે ધારિશ શશુગાર,
જખ મારે આ અહાનમાં હીરા મોતી હાર;
હીરા મોતી હાર દીપતો યદ્યથ વિશેષે,
મળશે મોટું માન ધન્ય પથુ સૌ જન કેહેશે;
કે છે ગૌરીલાલ ગવાશે ગુણના કિસ્સા,
ધરીશ જે શશુગાર સકળ સદ્ગુણનો સસ્સા. ૩૦

૫૫૫। ૫૩ રિપુને ખરે જીતી લે કરી જંગ,
 વિજય દ્વજ તો ધરણીમાં ફરકે નવલે રંગ;
 ફરકે નવલે રંગ સંગ સાધુની કરજો,
 સત્યવાદી થઇ સર્વ દિલે ખળથી નહીં ડરજો;
 કે છે ગૌરીલાલ કુલે ફેકટ તે ફરસા,
 જીત જીતર કરી જંગ ખરે ૫૩ રિપુને ૫૫૫. ૩૧
 ૭૭૭। હેત હરી તણાં ચણુ માહી તું ધાર,
 જોથી ભવ સાગર તરી પોંચીશ પેલે પાર;
 પોંચીશ પેલે પાર વાર નન જરીય લાજો,
 મળશે સ્વર્ગની માંચ અમૂલો વર મોં માંગે;
 કે છે ગૌરીલાલ સૂખ સાંપડસે મહા,
 ચણુ ઉરે પ્રીય ધાર હરીનાં હેતે ૭૭૭. ૩૨

છપય.

વડો શાહ ઇનશાન મુકુટ અકકલ શિર ધારી,
 ચડી તર્ક કેકાણુ ડાહાપણુ લગામ ધારી;
 વિધ્યા શુભ સમશેર હેતથી ધારી હાથે,
 સપર નિતિ મુખ દાઢ વળી તે પણ ગૃહી સાથે;
 દિલ દેશ રક્ષવા કારણે રણધીર વીર શૂરો ખરે,
 સેતાન શત્રુના સૈન્યમાં ગવરી ગર્જના કરિ લડે. ૧

સવૈયા એકત્રીસા.

દીર્ઘ નખી શિર જટા જૂટના છાગળ અંગ વિષે ધરનાર,
 કાને ફાટલ જોગી જોયા વિચિત્ર જોના છેજ પ્રકાર;
 શિર મુડેલા કૈંક સેવડા વળી દેખીઆ મુની અખોલ
 જોના ડેરા પાહાડ રાનમાં કરતા ભગવતની બહુ ખોળ. ૧
 શૂરવીર સદગુણના ધારી કંઈ કપટીને નિરખ્યું કૂડ,
 જે માયાના પૂર વિશે બૌ મચી રહ્યા બંધે ધરી ધૂળ;

સરંજમના સુખી નીહાળ્યા વળી જનમના દુખી ગણાય
પણ એવો નવ કોષ જણાયો જેને ઊર નહિ લોભ જરાય ૨
હરિગીત છંદ.

જ્યારે નહોતા દાંત ત્યારે દૂધ દીધું ઇશ્વરે,
દીધા હવે જે દાંતતો કયમ અન્ન નાપે તે ખરે;
જળ થળ તણા વસનારની જે સૂધ લેનારો ઠયે,
તે તાહરી લેશે નકી શુધ તર્ક એવા સો કરો. ૧
મૂરખ અરે મન શોચ શાને નરમ દિલથી આદરે,
કરવાયિ શોચ ન હાય આવે કાંઈપણ તુને ખરે;
જે જાણુને અણુજાણુને પાળે સદા પ્રીતી થકી,
તે પાળશે તુને સદા પ્રીય ધારતું ગનમાં નકી. ૨
છંપા.

ઠામ^૧, ગામ^૨ શુભજાત^૩ માત^૪ સુત^૫ તાત^૬ સુઆતા^૭
વાત^૮ કુળ^૯ બળ^{૧૦} બાહુ પતિ^{૧૧} શુભ^{૧૨} પુત્રી સુપાત્રા^{૧૩};
ક્ષેત્ર^{૧૪} દાન^{૧૫} સનમાન^{૧૬} રૂપ^{૧૭} વિદ્યા^{૧૮} સુખ^{૧૯} દેવા^{૨૦}
ધર્મ^{૨૧} ગુરુ^{૨૨} શુભવેષ^{૨૩} દેશ^{૨૪} વૃત્તિ^{૨૫} મિત્ર^{૨૬} સુસેવા^{૨૭};
પુન્ય વિના નવ પાગશે એ શુભવાના માનવી,
કહે ગૌરી ગણના કરી સસ વાત જગ જાણુવી. ૧
શીલવંત^૧ સંતોષ^૨ દોષવિણ^૩ સુમતીવાળા,^૪
સત્ સંગી^૫ ને સજન^૬ સત્ય બોલાજ^૭ કૃપાળા^૮;
સત્ય પુરૂષ^૯ શુભ મેળ^{૧૦} સુલક્ષણ^{૧૧} લજ્જા ધારી,^{૧૨}
સુરૂપી^{૧૩} શુધ ગંભીર^{૧૪} ગૂણવંત^{૧૫} ગુણ આચારી^{૧૬};
એવા જનની સંગતે ધર્મ વાત ઉરમાં ઠસે,
કહે ગૌરી ગણના કરી જેથી દુઃખ સૌ દુર ખસે. ૨
ચોર^૧ ચુગલ^૨ છળ^૩ ગ્રાહી અધર્મી^૪ અધમાચારી,^૫
બદ^૬ વક્તા અવનીત^૭ કુપાત્રા^૮ દુષ્ટાચારી,^૯

અધીર^{૧૦} અધૂરા^{૧૧} સ્નેહી કુલક્ષણ^{૧૨} જુઠા^{૧૩} જોલા,
કુસાસની^{૧૪} કાશીજી^{૧૫} લુછ^{૧૬} ને ભુંડા^{૧૭} જોળા;^{૧૮}
કુળ ખાંપણ^{૧૯} કરનારની સંગત જે કોઈ કરે,
ગૌરી કે તે જહાનમાં મોત વિના નિશ્ચય મરે. ૩

દાહુરો.

મિત્ર મળે આ મહીપરે મોં મલકાવી અનેક,
જે જોતાં અંતર ઠરે તે લાખોમાં એક. ૧
સુખ દુઃખમાં સગ ભાગી થઈ નિસ્વળ નિભવે નેક;
એક રંગ નિશ દિન ધરે તે લાખોમાં એક. ૨
સુણી ચિત્ર સપડાયલો ધારી મૈત્રી બેખ;
તન મન ધનથી મદદ દે તે લાખોમાં એક. ૩
મિત્ર મોજલા સાંપડે, હાજી કરણ હરેક;
શીશ આપિણો શોકથી, તે લાખોમાં એક. ૪

ઉપજાતિ.

સુખે સુધા અંતર ઝેર રાખે, ગરૂર થૈ ગર્વિષ્ઠ વેણુ ભાખે;
કનિષ્ઠ જાણે નિજથી જિજ્ઞાસે, ધિક્કાર એવી પ્રિય મિત્રતાને. ૧
કરે કદી કોપર જીપકારો, બતાવી આપે કરીને પોકારો;
ગર્જુ કરે ગોઠવિ કો શિક્ષાને ધિક્કાર એવી પ્રિય મિત્રતાને. ૨
મૂઠી કદાપિ નિજ પાસ ખૂટે સંગાથીઓને વળી તેથી લૂટે
જાણે નહીં જે પરનાં ગળતે, ધિક્કાર એવી પ્રિય મિત્રતાને. ૩
ચાહી ચિતે જે નિજધામ આવે, સુખે વદી મિષ્ઠ પછી ઉડાવે;
ધિક્કારી કાઢે ધરો રીશ ધ્યાને ધિક્કાર એવી પ્રિય મિત્રતાને. ૪
સારો નઠારો નહિ જાણનારો, પ્રીછે નહીં પ્રેમ તણો કિનારો;
અખૂજરેજે વરીને નજાને, ધિક્કાર એવી પ્રિય મિત્રતાને. ૫
દલીલ દોસ્તો તણી જે સુણેના, ખુલુ કદી વેણુ મુખે બણેના;
તથાપો જોરે જણવે જુસાને, ધિક્કાર એવી પ્રિય મિત્રતાને. ૬

કપટે પડી ગિત્ર રહ્યો પીડાય, ધીરો બનીને નવ વાર ધાય; ૧
 રૂવે વરી જે નપુસ્યકતાને, ધિક્કાર એવી પ્રિય મિત્રતાતે. ૭
 સુપાત્ર કેરો-પ્રીય સાથ સાધો, મિત્રાઇ વંઠેલ થકી ન બાંધો;
 જ્નેશો ન ગવરી કદી એ તાતને, ધિક્કાર એવી પ્રિય મિત્રતાતે. ૮

દોહરો.

ધિક વંઠલની મિત્રતા, ધન્ય નંદ સુખ કંદ;

નિજ દુહિતાનો ભોગ દઈ બચાવી એ વૃજ ચંદ. ૧

ઉપજાતિ.

ગુપ્તાવી સારા ગુણુશાળી અંથો, જેમાં નીતિના નિરદોશી પંથો;
 વિનાશ આપે મતી પાપણીને, છે ધન્ય એવા ધનના ધણીને. ૧
 વિદેશીને આદરમાન આપે, સ્વદેશીઓનાં વળી કષ્ટ કાપે;
 લાવી હરે લાયક ભાગણીને, છે ધન્ય એવા ધનના ધણીને. ૨
 તડાગ વાવો સરિતા સમારે લોકોપયોગી બહુ જે પ્રકારે;
 વરી સદા પ્રેમતરીંગણીને છે ધન્ય એવા ધનના ધણીને. ૩
 પંડિતને પૂંઠ કદી ન આપે, ગુણી જનોના ગુણુનેજ માપે;
 હિમાયતી દામ તણી હણીને, છે ધન્ય એવા ધનના ધણીને. ૪
 સ્વદેશીઓનું સુખ ધમ્મચનારા, ફેલાવિ આપે સધળે સુધારા;
 કાઠી કુધારા મુળથી ખણીને, છે ધન્ય એવા ધનના ધણીને. ૫
 સ્વદેશનું શ્રેય સદા ચહાવા લાખો પ્રકારે વરવા લહાવા;
 વસુ નવાસે વસુધા ખણીને, છે ધન્ય એવા ધનના ધણીને. ૬

ઉપજાતિ.

ખાવા ન બાંટી મળતીજ ભાઇ, વૃથા કરે આપ વડી વડાઇ;
 મીઠાઇ ખાવા ઉરમાંજ હામ, x x મળ્યાનું નકો એજ કામ. ૨
 મતી ન જાણે નિજની જરાય બની ગુમાની નર જે સદાય;
 વડા થકી વૈર કરે ન કામ x x મળ્યાનું નકો એજ કામ. ૨
 શિજાયથી જે ડરિનેજ નાસે અંધારા રાત્રે ધરમાંહી ત્રાસે;

કરે ઉભડે જમને વિરામ, X X મળ્યાનું નકો એજ કામ. ૩
 લહાવો લેવા જગમાં અતીશે, વરો કરે આવકથી વિશેષે;
 લાઘવધારે પરનાજ દામ, X X મળ્યાનું નકો એજ કામ. ૪
 સગાં કુટુંબી થકો વૈર સાધી, ઇચ્છે સદા સાદુ થવા ઉપાધી;
 તજી કરે જૈ પરનેજ ગામ, X X મળ્યાનું નકો એજ કામ. ૫
 ગુરુ જનોનું નહો કણ માને, પોતા તણી વાત ધરી ગુમાને.
 કરે બની ફકકડ જે ગુલામ, X X મળ્યાનું નકો એજ કામ. ૬
 પરાધ માયા પર આશ રાખી, વૃથા ગુમાવે વય નીજઆખી;
 ચહી સદા ચિત્ત વિષે હરામ X X મળ્યાનું નકો એજ કામ. ૭
 તાણી હણે છે ગવરી તમાચો ખાધ તમે ઉર વિશેજ રાચો;
 કદાપો કરશે અવળા કલામ X X મળ્યાનું નકો એજ કામ. ૮

દોહરો.

કર જોડી ગવરી કહે, સુણજો સજન તમામ;
 કરશે નહી કો દિન તમે, X X મળ્યાનાં કામ. ૧

ચોપાયા.

ફના તણી રણ તોપ નાંગરી, પુંડે અરિની ચોટા;
 ઘૈર્ય પણેથી ધૂન ફકાવી, મુંઝાય નૈ તે મોટા. ૧
 ઘણીવાર ઘેરીને લાગી, શિકરત કરી ખોટા;
 આખર દિલ્લી કબજે કાઢી, મુંઝાય નૈ તે મોટા. ૨
 આ સંસાર સમુદ્ર વિષે બહું લાગે ભરતી ચોટા;
 તેને તરોને પાર થવામાં મુંઝાય નૈ તે મોટા. ૩
 ક્ષણભંગુર કાયાને માયા, જેમ પાણી પરપોટા;
 સત્ય ગણી સુખદાયક કરતા, મુંઝાય નૈ તે મોટા. ૪
 તમાચીથી જૈ બિસ્તે પડિયો, મેકણુ કરે ભોટા;
 કલમાં પડોને કામ કાઢિયું, મુંઝાય નૈ તે મોટા. ૫

છપ્પા.

અપર માતનું હેત, પ્રેત પૂજન પરમાણો,
 કુટિલ કુલછન નાર યાદ કપટી ખિન શાણો;
 હાકમ કદર રહીત ચિત્ત હચિત્ત નહિ દાસા,
 જ્ઞાન વિના વિદ્વાન, તાન વિણુ ટપા તમાસા;
 એ હિતકારી ન વિશ્વમાં, પશુછ વિના જ્યમ કામદાં,
 ગવરી નવ ગણુકારિયે x x માર્યા સામટાં. ૧
 કુળ લાંબન કરનાર, પુત્ર એ પગટે પાપી,
 બ્રહ્મ પુત્ર તણુ ધર્મ, મર્મ હોન થાય સુરાપી;
 ધર્મ ગુરુ કરિ દોંગ, શિષ્ય જદ વાટ ચડાવે,
 નફટ નાખુદા જેહ, વખત વિણુ વહાણુ ચલાવે;
 એ હિતકારી ન વિશ્વમાં, પશુછ વિના જ્યમ કામદાં,
 ગવરી નવ ગણુકારિયે, x x માર્યાં સામટાં. ૨
 વિના પ્રયોજ્યન વાદ, સ્વાદ કો થકી નવ લીજે,
 વખત થએ તતકાળ, ડાળ તણુ મૂળ ગૃહીજે;
 સત્ય વાતશું નેક, ટેક હર અંદર રાખો,
 મૂખ લખવણુ બોલ, તોલ વિણુનો નવ ભાખો;
 તો જીતાશે ઝડપથી, હરિદ્દ હઠીતો મર હશે,
 ગવરી ઠીરતી જહાનમાં, સોગણી પ્રગટે દસ દિશે. ૩
 માત પિતા શુભ દેવ, સેવ એની તો કીજે,
 તણુ આળ પંપાળ જ્ઞાન ધટમાંહી ભરીજે;
 કુટિલ મનુષ્યથી હેક, દૂર દસકોશ રહેવું,
 સુખ દુઃખ વિધિને હાથ એમ જાણીજ સહેવું;
 વળી સદાયરણુમાં ચાલવું, હિંમત હર રાખી સદા,
 સદાય ઇશ ગવરી થશે, અગણીત કાપી આપદા. ૪
 બણી ગણી થવું હુંશિયાર, જેમ દુશમન દિલ દાઝે,

સજ્જ વિદ્યા અભ્યાસ, કરો કરવા ખજા પ્રાણે;
 તન ગનને બજવાન, રાખવું મૂળ કરીને,
 પુષ્ટ દષ્ટ ખોરાક, મિતવ્યષ્ટ વળી ઠરીને;
 કસરત કરી તન કેળવો, મળશે માન વિખ્યાતીનું,
 અભીમાન હર રાખવું, દેશ રાજ અને માતિનું. ૫
 ધિક્કઃ વિભીષણ તને, બાધથી કોષ કરીને,
 થયો જીર રળિયાત, મળી કુળ તણા અરિને:
 કરી કગાણી ખૂન, કૂળ ભંગાણુ કરાવી,
 કનક લંકની માંચ, ફેન્ન લંગૂર ફરાવી;
 કુટુંબ દ્રોહીને દેશ દ્રોહી, રાજ દ્રોહી એથી થયો.
 રાગ પ્રસાદે તું નરકમાં, રાવણ લડિ સ્વર્ગે ગયો.

દાહુરા.

જોખન ખીલે જીગતથી, ઠંચન સરખી કાય; •
 ગર્વ કરો નહિ ઘટ વિષે, તે દિન પણુ વહિ જાય. ૧
 અમલદાર થયા અવનિમાં, લોકો લાગે પાય;
 પ્રેમ મેળવો પ્રિતથી, તે દિન પણુ વહિ જાય. ૨
 ધન સંપત ધરણી પરે, મળતાં શું મલકાય;
 સંતોશી રો સર્વદા, તે દિન પણુ વહિ જાય. ૩
 દેખી દીવસ દુઃખના, શા માટે સંતાય;
 ધૈર્ય ધરો રૂદ્યા વિષે, તે દિન પણુ વહિ જાય. ૪
 સુખ દુઃખ દીવસ કારમા, જેવી વાદળ છાંય;
 એવી કૃતિ કરતારની, તે દિન પણુ વહિ જાય. ૫
 ધડોમાં વાજી વર મળે, ધડોમાં પ્યાદ પળાય;
 હરખ શોક શો તેહનો, તે દિન પણુ વહિ જાય. ૬
 ધીરજતા દ્રઢ ધારવી, જ્ઞાને કરવી હાય;
 ધીરે ધીરે ધરણીમાં, તે દિન પણુ વહિ જાય. ૭
 જાણ્યા સમજે સૈંજમાં, ગાંડા જન ગભરાય;
 ગવરી ગણના છે નકી, તે દિન પણુ વહિ જાય. ૮

કુંડળીયા.

રાજા શિર મુનિ^૭ આંક, છે જોગી ચક્ર^૬ લખાય, •
 શિર સોયે સર^૫ વણિકને, યુગ^૪ અરી અંક ગણાય;
 યુગ અરી અંક ગણાય, યાર શિર ભુવન ઝબણી ને,
 સેવક સુતને દાર, નેન^૨ નકી નેક ગણી ને;
 કહે ગવરીલાલ, ઇંદુ^૧ અનુચર સુખ માને,
 ચક્ર જોગી લખાય, અંકશિર મુની રાખને,

અશ્વનામ.

દોહરો.

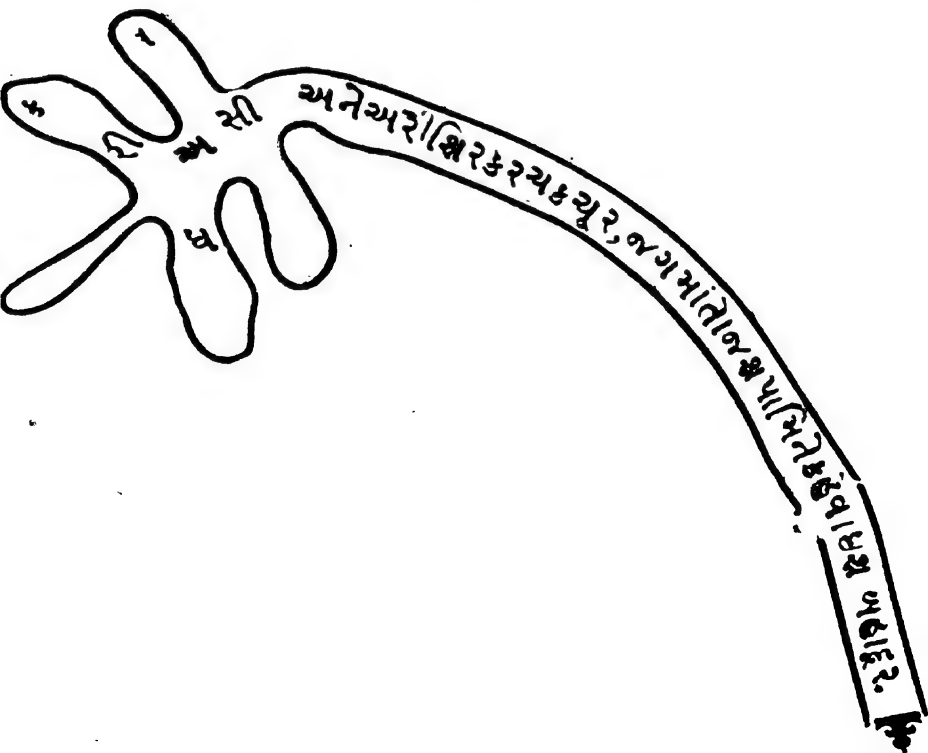
જેંગ^૧ તુરંગર ઘોડો^૩ તુરી^૪ હોર્ષ^૫ અધ^૬ તોખાર,^૭
 વાજ^૮ રેવંત^૯ હય^{૧૦} પવંગ^{૧૧} ૧૨કુકાણે શુભળાર.

તરવારનામ.

દોહરો.

સેફ^૧ આખર સમશેરને^૨ ખડંગ^૪ તેગ^૫ તરવાર,^૬
 પટા^૭ કપાણો^૮ ને અસી^૯ ખાંડુ^{૧૦} ભટ આધાર.

અસી પ્રખંધ.

અસી પ્રબંધ.

દોહરો.

ધરી કરી અસી ઠસી ધસી અને અરી શિર કર ચકચૂર,
જગમાં તો જશ પામિને કહેવાહશ બાહાદૂર.

પતિવૃત વિશે. વસંત તિલકા.

સ્નેહે સ્વનાથ સુખદાર્ઠ સદા ગણીને,
સેવાવશે ભવન ભવ્ય બહું બણીને;
આનંદ કંદ શુભ શિયળનું વિચારી,
પાળો પતિવૃત સદાય સલૂણી નારી. ૧
ધારો તમે શિયળનો શણગાર સારો,
તેના વિના અવરને ગણીને અકારો;
પ્રેમે થકી પતિ તણું શ્રયને વિચારી,
પાળો પતિવૃત સદાય સલૂણી નારી. ૨
જેણે ગૃહો સ્વજન મંડળમાં સ્વહાથ,
તેને ગણો પ્રિયપતિ વળી પ્રાણનાથ;
ચાલો અનુસરી પતી વચનો સ્વીકારી,
પાળો પતિવૃત સદાય સલૂણી નારી. ૩
શામા શશાંક સમજો કદી છે રૂપાળી,
ગંભીર મરત શુભ મેંગળ ચાલવાળી;
તેને ગણો સર્જન શિળ વિના નહારી,
પાળો પતિવૃત સદાય સલૂણી નારી. ૪
રામા રસાળી શુભ શુદ્ધ મનોહરી છે,
જાણે બિજી પરમ પ્રાદ પુરંધરી છે;
હાજે નહારી વિષુ શીયળ તે બિચારી,
પાળો પતિવૃત સદાય સલૂણી નારી. ૫
વિદ્યા રહીત દ્રગ અંધ બધીર કાને,

પુર્વાર્થ હીન નીજ નાથ અકાળ દાને;
 તોએ ઘણો પરમ ઇશ્વર સો વિચારી,
 પાળો પતિવૃત સદાય સલૂણી નારી. ૬
 પાળે પતિ વચન જે ધરી ધર્મ રામા.
 કેદાર ગંગ થકી પૂર્ણ પવિત્ર કામા;
 જાએ છુટી તરત તો ભવ કુંદ બારી,
 પાળો પતિવૃત સદાય સલૂણી નારી. ૭
 જાણો તમે શિયળનો મહીમાજ મોટો,
 દુષ્ટ વૃત્તિ ધારો ન ગણો કદો તેહ ખોટો;
 શિક્ષા સુ ગૌરી તણી આપ ઉરે વિચારી,
 પાળો પતિવૃત સદાય સલૂણી નારી. ૮

પ્રકરણ ૩ જી.

પ્રેમ શૃંગાર.

બેત^૧

બશુન અય ખિરાદર મન દર્દ યાર,
 પેશ ગિર્દ આદત કુનદ ગિર્દિતાર.
 મરા માશુકાં દિલ મન પેશ શુદ,
 બસા માહ અઝ દસ્ત ગર્દ રફત બૂદ.

૧. બેતનો અર્થ—એ બાઈ—મારા દિલનું દુઃખ સાં-
 બળ. કે જેણે મારી પાસે આવી મને સપડાવી લીધો છે.
 મારી માશુકનું દિલ જે મારા પાસે હતું તે કેટલાક દિ-
 વસં થયા હાથમાંથી પડી જમીનના અંદર મટોડીમાં બળી
 ગયું છે. આ દુનિયાના અંદર એવો કોઈ પણ જવા
 ગર્દ રહ્યો નથી કે જે (ઉંચા હાથ કરીને) હે પરમેશ્વર
 પાછું તે મને મેળવી આપે.

દિવાવર ઝાંઘાં દર નમાન્દ મદદ યાર,
બાઝ દાદ ધંમન અય પરવર દિગાર.

ચંદ્રાવળા.

ગુણવર્તિ ગણી ગજ ગામીની, સામા સાંજ સવાર,
સજ સોજ શણગાર શરીરે અંગ અંગ અલંકાર;
અંગ અંગ અલંકાર શ્રીકાર જતી કરતી ઝાંઝર ઝચકાર,
ગવરી દર્શન નેન કામિની, ગુણવર્તિ ગુણિ ગજ ગામીની.

ઉધોર છંદ.

રામા કમળ સરખાં નેણ, કોકીલ કંઠ શોભાવેણ.
પૂરણ ચંદ્ર સરખું મુખ, જોતાં દિલે ઉપજે સૂખ.
કિર સમ નાશિકા શોભાય, કટિ જોષ કેશરી લજવાય.
શોભિત દાંત દાડમ ખીજ, અધરે અજળ છે લાલીજ.
ગુલ સગ ગાલની શોભાય, પન્નગ વેણીએ કલપાય.
ગંભીર મસ્ત મેંગળ ચાલ, કંઠે ધરે ધૂવર માળા.
ભાલે વ્યાસ વિધુનો હોય, ધારે ચિત્તમાં જો જોય.
પગની પાની કુમ કુમ લાલ, દેખી ઉરે ઉપજે વહાવ.
કુંપળ પાન સરખું પેટ, સુંદર અંપ વરણી નેટ.
હસ્તી સુંઠ કર સોહાય, જોષ જંગ દિલ લોભાય.
બ્રહ્મકુટિ ભગર વાંકી સાર, મારે મોહનીજ કટાર.
ચોડયો ચાંદનો ચિત્ત ચોર, ધૂવરી ધાધરે ધમધોર.
ઝાંઝર પાયમાં ઝમકાર, ચાલે હુમકતી ઠમકાર;
કંકણ હાથમાં શ્રીકાર, બાળુ બંધ જોરખી હાર.
નકવે સાર બહુ શોભીત, શ્રવણે તેમ યોગ્યજ રીત;
કંઠે મણિ રતનની માળ, જોતી પડતી ઝાક ઝમાળ.
ચોળી અંગમાં ઝરદાર, પિન:સ્તન કેરો ભાર;
ધાર્યા વસ્ત્ર બહુ નવ રંગ, ઉરમાં અતિશેજ ઉમંગ.

હરિગીત છંદ.

ગંભીર ગજ ગતી ચાલ ચાલતી, મદ ભરી અતિ સુંદરી,
 જેને નિહાળી બાન બૂલી, ભક્તિજી પુરંદરી;
 સખી વૃંદ સાથે હજિ મળી, રહી ગાનમાં યુક્તતાન છે,
 તેનાપરે આ જહાન માંહી, જન પણ કુર્યાન છે. ૧
 પદ ઝુમક ઝેવર પાન પગ થકી, ધૂવરી ધમકાર છે,
 મણિ યુક્ત કંઠે હાર કંકણ સાર કર મોઝાર છે.
 અતી હવે કારી નીરવિકારી, મોહ કારી સાન છે,
 તેના પરે આ જહાન માંહી, જન પણ કુર્યાન છે. ૨
 આનંદદાયક સયન લાયક, મિષ્ટ વાયક ખોલતી,
 શુભ સંગ ચાયક પ્રેમનાયક ગૂણુ ગાયક ખોળતી;
 હરનિશ ઉમંગી એકરંગી તન નુરંગી તાન છે,
 તેનાપરે આ જહાન માંહી, જન પણ કુર્યાન છે. ૩
 ઝગઝગટ જોતી શુદ્ધ મોતી, યુક્ત ધરો નકવેશરી,
 કંચનતણી ધરિ મેખળા ઝંચુકાર કટિતટ કેશરી;
 શુણિ સુરતણી શુદ્ધ જાવ તો શી બિશાદમાં ધનશાન છે,
 તેનાપરે આ જહાનમાંહી, જન પણ કુર્યાન છે. ૪
 શુભ વદન કોમળ નિરાખ, જેહનું નળીન જળ લજવાય છે,
 કોઠિલ વાયક પ્રેમપાયક, કનકવરણી કાય છે;
 મદમાતી છાતી યુગલ તાતી, ઉદર પીપળપાન છે,
 તેનાપરે આ જહાનમાંહી, જન પણ કુર્યાન છે. ૫
 વાસુકી કારી વેણી સારી, પુગ્ગથી બરપૂર છે,
 બાળા મૃગાક્ષી મોહદેણી, કાગમાં ચકચૂર છે;
 સવિતા શશિશું તેજ તેહનું, મહોપરે બહુ મન છે,
 તેનાપરે આ જહાન માંહી, જન પણ કુર્યાન છે. ૬
 રામા રસાળી નેહવાળી, ભવ્ય બાળી ભૂતળે,

બહુધા સુંવાળી રોમવાળી હાર નાભીપર તળે;
 કામળ પસમ મનહરતણી પર યુરજ સહુ ધનધાન છે,
 તેના પરે આ જહાન માંહી જનન પણ કુર્યાન છે. ૭
 ચતુરાં ચતુર ચિતચોર ચંચળ ચપળ ચાર ચિતથી,
 કારી કટારી હૃદય લાગી અજબ દ્રગની પ્રીતથી;
 એ કાજ ગવરી જંગમહી ઉછરંગ ગંગ સમાન છે,
 સમશેર તીરસનાન ઝખમે જનન પણ કુર્યાન છે. ૮

છપેા.

મનહર મેડી મોલ જોળ હલકાર હવાની,
 ફરનીચરફરટ કલાસ ઝળળહળ જોત દોવાની;
 પોઢણુ પ્રજળ પલંગ બિછાનું બેશ બળાતાં,
 ડોગે નહિ તલ માત્ર અંગ અંગે રગડાતાં;
 પિન પયોધરી પ્રીતથી કનકવરણી કામની,
 રતિ રમતે બળી તો પછી ધન્ય ન એ કેમ જામની.

સિહાવિલોડી વસંતતિલકાવૃત્ત.

પ્યારી અરે શયનમાં સુખ આપનારી,
 નારી નવીન જગમાં નથિ જોડતારી;
 તારી છાંતી મુજ હૃદય અતી દર્બકારી,
 કારીગરી તુજ કૃતીતણી ખુબ પ્યારી. ૧
 પ્યારી વિલોડી તુજને રતિહર્ષ હારી,
 હારી રહી ન જગમાં દીન ખેદ ધારી;
 ધારી સફેદ વસ્ત્રો નિજ શોકકારી,
 કારીગરી તુજ કૃતિતણી ખુબ પ્યારી. ૨
 પ્યારી અધૂર તુજના પરવાળ ભારી,
 ભારી કઠીન સ્તનથી વળી નમ્ર સારી;
 સારી સુહાય દિલડી બિંબ અર્ધ કારી,

કારીગરી તુજ કૃતિતણી ખૂબ પ્યારી. ૩
 પ્યારી કિશોરી લલના મુખચંદ્ર ધારી,
 ધારી વિશાળ બ્રહ્મી સર નેન મારી;
 મારી કટાર જીગરે ખુબ ખૂનકારી,
 કારીગરી તુજ કૃતિતણી ખૂબ પ્યારી. ૪
 પ્યારી ગુલાબી ગુલના સમરંગ જારી,
 જારી વહે નયનમાં બહુકામ વારી;
 વારી ગયો ઉર વિશે જોષ નિર્વિકારી,
 કારીગરી તુજ કૃતિતણી ખૂબ પ્યારી. ૫
 પ્યારી પુરંદરી થકી અઘીકી વિશેષે,
 શેશે ગુમાન તજી આશન ધાર્યું કેશે;
 કેશે કર્યું મુજ હૃદય અતી મોહકારી,
 કારીગરી તુજ કૃતિતણી ખૂબ પ્યારી. ૬
 પ્યારી રસીલી રસનીય રમાડ યારી,
 યારી ખરી બવમહી બહુ શ્રેષ્ઠ તારી;
 તારી સદૈવ સ્થિતી છે શુભ ગુણકારી,
 કારીગરી તુજ કૃતિતણી ખુબ પ્યારી. ૭
 પ્યારી મરાણસમ ચાલ સુહાય તારી,
 તારી કને સદનમાં રહું હર્ષધારી;
 ધારી ઉરેજ ગવરી મન મોક્ષકારી,
 કારીગરી તુજ કૃતિતણી ખુબ પ્યારી. ૮

વસંતતિલકા.

પ્યારા પતી ગુણનિધી કહું શિશ નામી,
 આનંદો આપ બનશે ઉર શોક વાંમી;
 જંગી કરો ન જીગરે દુઃખ ઉદ્ધારો,
 પ્રાણેશ બેશ લવલેશ ન ક્ષેશ ધારો.

જેળી કળા ગહન છે ગણુવા કરોના,
હાર્યા વિચાર કળતાં મુનોશેખરોના;
તો પાર કેમ નર તે તરશે બિચારો,
પ્રાણેશ બેશ લવલેશ ન કલેશ ધારો.

૨

ઘોડે ચડે ઘડોડમાં નર પાય દોડે,
કાસિદકાર વરવાળ ચડે સુકોડે;
એ દૈવ બેલ દુનિયાં, મહો છે વિચારો;
પ્રાણેશ બેશ લવલેશ ન કલેશ ધારો.

૩

સીતા સતી નળતણી, દમયંતિ રાણી;
જેની બધે પ્રસિદ્ધ છે, બહુ કષ્ટ કહાણી;
શાન્તે મળ્યો સુખદનો, સમજો કિનારો,
પ્રાણેશ બેશ લવલેશ, ન કલેશ ધારો.

૪

આજે મળ્યા દુઃખદના કદી દુષ્ટ દાડા,
કાલે થશે પ્રભુકૃપા સુખના પુંવારા;
બોળાં વૃથા બડકીને કરતાં પુકારો,
પ્રાણેશ બેશ લવલેશ ન કલેશ ધારો.

૫

શૂરા ચડે રણુ વિશે હયિયાર બાપી,
શત્રુ તણે શિર સરાસન સધ્ય સાંધી;
કાંતો પડે બડ નકાં તહી મારનારો,
પ્રાણેશ બેશ લવલેશ ન કલેશ ધારો.

૬

આજે બધે જગતમાં વરતે કુધારો,
જે છે ખરે સજનને દુઃખ આપનારો;
અંતે થશે ખચિત તો સધળે સુધારો,
પ્રાણેશ બેશ લવલેશ ન કલેશ ધારો.

૭

ડાહ્યો ધણો જગતમાં જન તે અમાપી,
આલે દધ સમિરને નોજ પુઠ આપી;
ગૌરી ન કષ્ટ નડશે નકી સત્ય ધારો,

પ્રાણેશ બેશ લવલેશ ન કલેશ ધારો.

૮

જેવી પૃથા સમરની હતી નેક નારી,
તેથી વિશેષ તુજને ગણું લાખવારી;
વારી રહ્યો હૃદયને તુજથી વિચારી,
શાણી સુખાળી સગુણી મમ પ્રાણુપ્યારી.

૧

તારા થકી જગતમાંહી હું ભાગ્યશાળી,
મારી પિડા સુખનથી નહીં તેંજ ટાળી;
રાજ થયો હૃદયમાં સુણિ વાણિ તારી,
શાણી સુખાળી સગુણી મમ પ્રાણુપ્યારી.

૨

તારણિ તારી કૃતિઓ અતી નેક દીશે,
જેને નીહાળિ મુજનું બહુ જીર હીસે;
આનંદ કંદ સુખ વ્રંદ પ્રસાવનારી,
શાણી સુખાળી સગુણી મમ પ્રાણુપ્યારી.

૩

તારા વિચાર સધળા બહુ ભવ્ય બાસે,
પ્રીતી ધરી પરમ તું મુજ આવ પાસે;
અંકેજ કોટી કરવા વૃત્તિ થાય મારી,
શાણી સુખાળી સગુણી મમ પ્રાણુપ્યારી.

૪

ભાવે કરે ભવપતી તણી ભવ્ય સેવા,
પામે ન તોય તુજશી જન સુખ્ય દેવા,
સમારસીક રમણી શુભ કાન્તી તારી,
શાણી સુખાળી સગુણી મમ પ્રાણુપ્યારી.

૫

જેને ધરે જગતમાં સગુણી પ્રીયા છે.
તે તો સદા સજન મંડળમાં ભળ્યા છે;
કાન્તા વિનાની સ્મૃદ્ધિ પણ કષ્ટકારી,
શાણી સુખાળી સગુણી મમ પ્રાણુપ્યારી.

૬

નારી ધિકારી નર જે બદવાક્ય કહેશે,

તેને કરે જગતનાથ અનાથ વેશે;
 અંજે બભૂત દિગ અંબર મુંડધારી,
 શાણી સુખાળી સગુણી મમ પ્રાણુપ્યારી. ૭
 વિશ્નુ વિરંચી વળી શંકર બિન્ન વેશે,
 તેઓ પ્રિયા હરપથી પણ ગોદ પેસે;
 ગૌરીગતી મનુષ્યની કહું શી ખિચારી,
 શાણી સુખાળી સગુણી મમ પ્રાણુપ્યારી. ૮

વસંતતિલકા.

શૌર્યે શશીર રતુ ને રણમાં હઠાવી,
 રૂડા વિરંગી દૂજને. નભમાં ઉડાવી;
 આનંદ કંદ જય રંગ, ધણો રચાવી,
 વાલી વસંત રતુ રાજ, સુ આજ આવી. ૧
 પ્રાચીપતી અજળ, તેજથી જો પ્રકાશ્યો,
 જે છે રૂડો સજ્જનના, મનમાંહો ભાસ્યો;
 ચોખ્ખું કરી ગગનમંડળ સધ્ય ફાવી,
 વાલી વસંતરતુ રાજ, સુ આજ આવી. ૨
 સૂગંધી મંદ શુભ શિંતળ, વાયુ વાએ,
 જણે વસંતતણો, કિર્તી અનુપ ગાએ;
 આંખાપરે નવીન, મ્હોર માહા ઝુકાવી,
 વાલી વસંત રતુ રાજ, સુ આજ આવી. ૩
 ઉધાન માંહિ કરતા, તણી ખૂબિ ભાસે,
 ગાતાં શુગીત શુક, સારિક ઝા હુલાસે;
 હંચે અશોક ચડી, કોયલ ફૂક લાવી,
 વાલી વસંતરતુ રાજ, સુ આજ આવી. ૪
 પ્રેમીજનો મકરકેતનના ઉભંગી,
 કુમ્ભો રચે નિજ ગ્રહે, કુસુમે વિરંગી;

જોગી વિયોગી જનનાં, મનને દુઝાવી,
 વાલી વસંતરતુ રાજ, સુ આજ આવી. ૫
 જીરે અખીલ ગુલ લાલ ગુલાલ ભારી,
 ખેલે સગુણી નર, નાયક પ્રેમ ધારી;
 પ્રીતીચક્રી નયન, ચંચળને નચાવી,
 વાલી વસંત રતુરાજ, સુ આજ આવી. ૬
 ધારી શુસોળ રતી નાય રીઝાવવાને,
 જાતી અશોક પદ્મીજ, ખિલાવવાને;
 ચાલે શુ સુંદરી કટી, નિજને લચાવી,
 વાલી વસંત રતુ રાજ, સુ આજ આવી. ૭
 ગાએ વસંત જન, સર્વ માહા હમંગે,
 સારંગી સંગ વરતાલ, દધ મૃદંગે;
 ગૌરી ગુણીજનતણા. મનનેજ બાવી.
 વાલી વસંત રતુરાજ, સુ આજ આવી. ૮

પ્રકરણ ૪ થું.

વિવિધ વિષય.

તમાકુ વિષે.

ઉપજાતિ.

સુ અખરો બધ માહા કરે છે, ઝોછાપણુ આખરને વરે છે;
 નાશાતણુ દીર્ઘ કરેજ ખાંકુ, ન સુંઘશો કોઈ કદી તમાકુ. ૧
 મતીતણી રૂંધતી એ ગતીને, હાની કરે હર્ષથી એ રતીને;
 નકાંપુરીનું નકિ એજ નાકું, ન સુંઘશો કોઈ કદી તમાકુ. ૨
 ગંધાણુ આગાર પિનાર કેરું, મલીનતાનો નકિ એજ મેરું;

ખાનાર ખૂણા બનતોજ તાકૂ, ન સુંઘશો કોઇ કદી તમાકૂ. ૩
 શક્તિ સદા એ થકી તો હરાતી, વ્યાધી વિશેષે વપુમાં બરાતી;
 રૂધીર વળતી તનતું સુકાતું, ન સુંઘશો કોઇ કદી તમાકૂ. ૪
 સૂનેલિ સાથે પરિચંકમાંહી, મૂઝાતિ પ્રિયા બદબોથી ત્યાંહી;
 ખૂશી થકી ખૂબ નહી રમાતું, ન સુંઘશો કોઇ કદી તમાકૂ. ૫
 જતી સતી કે ધરનારો રડા, ન ચાત્ર ચાત્રો કદી એહ કુડા;
 યાત્રીતણું એ થકી યાત્રા જાતું, ન સુંઘસો કોઇ કદી તમાકૂ. ૬
 ધ્યાનીતણું ધ્યાન નકી ચુકાવે, દાનીતણી દાન વળી મુઝાવે;
 ચોપે બનીને ચિતનોજ ચાકૂ, ન સુંઘશો કોઇ કદી તમાકૂ. ૭
 ગુલાબસ્વામી તણિ આગનાથી, તમાકુ દોષો ગણીયા કથાથી;
 ગૌરી કહે એ ગુણ કેર કાંકુ, ન સુંઘશો કોઇ કદી તમાકૂ. ૮

સતી દ્રષ્ટાંત, સવૈયા બત્રીસા.

લંક વિષે ધનનાદતણું શિર રામ સમામહી ખાસ દીસે છે,
 વાનરસેન સમુહ ડરી દિલ પાસ જતું વળિ દુર ખસે છે;
 શેશ સુતા આકંદ કરે નય નીર બરે વળો હાથ ધસે છે,
 ગૌરી સતી પરતાપ મહાબળ શીશ કળંધ વિનાજ હસે છે.

તુંબડી વિષે છપ્પો.

બરે બોલતી^૧ બંબ તેર ગુણવાળી તુંબી,
 તારે^૨ તરણી^૩ અનુપ હુબે તો મોતની^૪ સૂળી;
 શાક^૫ પાક^૬ ને યંત્ર^૭ મંત્રસું^૮ તેહ સોહાતી,
 કાશીમાં^૯ તે જાય વળી ગંગામાં^{૧૦} નહાતી;
 કુટેતો તે^{૧૧} ફટ થતી મોટે કટકે^{૧૨} માગણી,
 લઘુ કટકે^{૧૩} ફેણી બને વિધવા વૃંદ નિભાવણી.

સ્વદેશાઅભિમાન.

શાહૂજ વિઠ્ઠિડીત છંદ.

સત્ત્વિદ આતંદ રૂપ ભૂપ જગતો વંદી વડા પ્રેમથી,

ત્રાતા તારણ હાર સાર સમજે જે ગેળિ છે નેમથી,
માઘીએ વરદાન વાણિ વિમળે આનંદિ ધારી વૃત્તિ,
પામે માન મહાન આ મહિપરે ખેંગારજી ભૂપતી. ૧

જે છે ભૂપ શિરોમણી ભુજપતી કલ્યાણકારી સદા,
જેના રાજસમાજથી જગમહી કોને નહીં આપદા;
આનંદે બહુ લોક થોક વસતાં કોરે કરી કૂમતી,
પામે માન મહાન આ મહિપરે ખેંગારજી ભૂપતી. ૨

અલકાપૂરિશિ ઓપતી ભુજપુરી બુઝો વડા રક્ષમાં,
વાસે વર્ણઅઢાર પ્યાર ધરિને નીતી વરી ભક્ષમાં;
રામા રમ્ય સ્વરૂપ સૂરસુરતા ગદો શિરસ્તા મતી,
પામે માન મહાન આ મહિપરે ખેંગારજી ભૂપતી. ૩

સૂરાનો સમુદાય સઘ નિરખી દુષ્ટો થયા નાસતા,
વૃદ્ધો બૌ વિદ્વાન કુંદ રહિતો ઉત્સાહિમાં બાસતા;
ગાજે છે ગગને હરીગુણ તણી ગાયા ગુણાળી અતી,
પામે માન મહાન આ મહિપરે ખેંગારજી ભૂપતી. ૪

સમૃદ્ધી રિધી અને સિધિ થકી બંડાર જેનો બચો,
પોતે પંથ પધારિને પૃથ્વીમાં પ્રાવાસ પ્રીતે કર્યો;
વિદ્યા વાક્ય વિવેકને વિનયથી વાર વિશાળી વૃત્તી,
પામે માન મહાન આ મહિપરે ખેંગારજી ભૂપતી. ૫

હાંશીલા બહુ હાકમે હૃદયના સદાર શાણા ધણા,
બાયાતો બડભૂપશા બહુ બલા બહાદુરિમાં નૈ મણા;
જૂલે છે ગજરાજ સ્યામવનશા તોપ્યાર તાતા અતી,
પામે માન મહાન આ મહિપરે ખેંગારજી ભૂપતી. ૬

પામે દંડ પ્રચંડ દુષ્ટ જન સૌ સર્જનને સૂખ છે,
એવી નિરમળ રાજનીતિ વરતે સ્વપ્ને નહિ દુઃખ છે;
મંત્રી મહાન સુજણ પ્રૌઢમતિના જેની ગુણી છે ગતી,
પામે માન મહાન આ મહિપરે ખેંગારજી ભૂપતી. ૭

શાણાને સનમાન શુદ્ધ મળતાં ટળતી દુરે આપદા;
 સંતોષી જન સર્વદા હિમતથી કુડું ન ખોલે કદા;
 ગૌરીલાલ મહા ગુણાકર ગણી કાળ્યો કવીની છતી,
 પામો માન મહાન આ મહિ પરે ખેંગારજી ભૂપતી. ૮

કુંડળીઓ.

સેવા કરો સ્વદેશની, દષ્ઠ તન મન ધન ભોગ,
 જપ તપ કરો જગતમાં, એજ ખરો સંજોગ;
 એજ ખરો સંજોગ, સ્વર્ગસુખ જેથી મળશે,
 ટળશે સંકટ દૂર સુકૃત, તરવર ફળ ફળશે;
 કે છે ગવરીલાલ, પામશે અમૃત મેવા,
 તન મન ધન દષ્ઠ ભોગ, કરો નિજ દેશની સેવા. ૧
 જે જન જનમી જગતમાં, ધરે મદનું નામ,
 તેના શિરપર ભાર છે, કરવા દેશનું કામ,
 કરવા દેશનું કામ, હામ હૈયે નવ હારે,
 ખરેખરો તે મદૈ, સ્વયંભુ આપ સ્વિકારે;
 કે છે ગવરીલાલ, હશે જે અડિયલ અનમી,
 કરશે દેશનું કામ, જગતમાં તે જન જનમી. ૨

દોહરા.

શામ ધર્મ સમરી સદા, ધરી દેશની દાઝ;
 શ્રય થાએ જ્યમ સકળજી, કરવાં એવાં કાજ. ૧
 ભૂગોળે ભાવે ભૂઓ, તજી હૃદયથી દેષ;
 ભરતખંડની પશ્ચિમે, ખેટ વડો કચ્છ દેશ. ૨

હરિગીત છંદ.

કાંચન સમો કચ્છ દેશ જેમાં, જૂઠું જરી નૈ જાણુશો,
 મગતાણુ મારા દેશપર, આનંદ ઉરમાં આણુશો;
 કરશે નહીં કદી કુર વદને, ખોલિને બદ નામના,

- પ્યારો મને કચ્છ દેશ, દેશ વિદેશ જેની નામના. ૧
 આખાદ પૂર અલોકી જેમાં, શુર સમા સહુ લોક છે,
 પરીઓ સમાણી પ્રેમદા, સ્વપ્ને ન કોને શોક છે;
 નિજ ધર્મધારી શુભ વિચારી, રહીશ ગામે ગામના,
 પ્યારો મને કચ્છ દેશ, દેશ વિદેશ જેની નામના. ૨
 ઝરદાર કૈ સરદાર ને વળી, કૈક શાણા શેઠીયા,
 કરનાર સાહેબી કૈકને વળિ કૈક ફરતા વેઠિયા;
 સહુ વચન પાળુ દિલ દયાળું. કિમતિ કોટિક કામના,
 પ્યારો મને કચ્છ દેશ, દેશ વિદેશ જેની નામના. ૩
 નિઘી પુત્રિને નિઘી મથન, આદરિ કાઢિ લાવે કાડથી,
 ધર્મિ જીયારત કારણે જન, આવતા બહુ દૂરથી;
 એવા પ્રતાપી છે અગાપી, પ્રમળદાન દરામના,
 પ્યારો મને કચ્છ દેશ, દેશ વિદેશ જેની નામના. ૪
 મહારાઓશ્રી ખેંગારજી શિર, છત્ર અવિચળ રાજજો,
 નૌતમ તુરાની તાજ કેરું, તેજ પ્રતિદિન વાધજો;
 બૂધ્યા સહુ ભડ ભોજને વળિ, અમલ રઘુવર રામના,
 પ્યારો મને કચ્છ દેશ, દેશ વિદેશ જેની નામના. ૫
 હાકમ હુલાસી હીયના, શાણા ધણા સરદાર છે,
 બાયાત વર ભડ બૂપશા, તાતી ધરણ તલવાર છે;
 અડિયલ અટંકા વીર બંકા, દેશ ડંકા હામના,
 પ્યારો મને કચ્છ દેશ, દેશ વિદેશ જેની નામના. ૬
 આભો હવા આનંદ કારી, મૂળ છે ગરદાધનું,
 થાએ સદા શુણ્ણગાન નહી જ્યાં, બાન બાન્ડ ભવાધનું;
 શુદ્ધ તર્ક કેરાં તાન છે, નવ વાય વાયુ હરામના,
 પ્યારો મને કચ્છ દેશ, દેશ વિદેશ જેની નામના. ૭
 પરમેશ પૂર્ણ પ્રતાપથી તું, કષ્ટ સધળાં કાપજો,
 આનંદથી અરદાશ સુશિ-નિજ, હાપ ઉરમાં છાપજો;

ગવરી રચે શુભ છંદ ગુણીજન, નહી ગણેજ અકામના,
પ્યારો મને કચ્છ દેશ, દેશ વિદેશ જેની નામના. ૮

દોહરો.

દેશ વિદેશે નામના, જેની થતી હમેશ;
ગવરી કહો પ્યારો મને, કાન્યન સમ કચ્છ દેશ. ૧

ભુજંગી છંદ.

વડો ખેટ આ હિન્દ કેરો સુભાગી,
રસો હિન્દને પશ્ચિમે તેહ લાગી;
ભાંડાં ગર્વથી સિંધુ છે ગાજનારો,
કહો કચ્છને કેમ કેશું બિચારો. ૧

રસા આમથી અડકીને પહાડ સારા,
પુરા મેગથી હર્ષ જે આપનારા;
ઝરા ઝાડ જે માંહી છે રે હજારો,
કહો કચ્છને એમ કેશું બિચારો. ૨

કરે રહેલ આ દેશની કા ફરીને,
જશે રોગનો જાગતો રે ડરીને;
બડાં વિર્યને છે ખરે આપનારો,
કહો કચ્છને કેમ કેશું બિચારો. ૩

ધણાં ગામડાં છેજ આગાદ જ્યાંહી,
વસે લોકના થોક આનંદ ચાહી;
નહી કષ્ટનો જોગ કાને વિચારો,
કહો કચ્છને કેમ કેશું બિચારો. ૪

કિલા કાંગારાને વળી ખુર્જ બાળી,
ડરી દૈતને નાશતા ગર્વ ટાળી;
પડે જ્યા હરે શિશમા તોપ મારો
કહો કચ્છને કેમ કેશું બિચારો. ૫

અઠારે વસે વર્ણુ જેમાં અતીસે,
 નહી સંશય સોઠ કરોજ દિસે;
 કરે ગાયકા નાયકાઓ ગુજારો,
 કહો કચ્છને કેમ કેશું બિચારો. ૬
 વડા શેઠને શાહુકારો હજારો,
 વિદેશે વડી જેગની છે વખારો;
 બરે દેશમાં દ્રવ્ય લાવી તખ્તરો,
 કહો કચ્છને કેમ કેશું બિચારો. ૭
 પડે કચ્છના ઉપરે કટખારી,
 કદી છોડશે તે નહી ટેક સારી;
 બલે કંઠમાં આવતો પ્રાણુ પ્યારો,
 કહો કચ્છને કેમ કેશું બિચારો. ૮
 દયા ધર્મનાં ધામ છે ઠામ ઠામે,
 નિરાશ્રિત જ્યાં આસરો શ્રેષ્ઠ પામે;
 સખી રાહતો છે ખરે ચાહનારો,
 કહો કચ્છને કેમ કેશું બિચારો. ૯
 વસે સારદા માત જ્યાં પ્રેમ લાવી,
 સદા લોકના ચિત્તમાં જેહ લાવી;
 બરે બાળકો જે તણી ભક્તિ બારો,
 કહો કચ્છને કેમ કેશું બિચારો. ૧૦
 માહા યુદ્ધના રંગ કરા ઉમંગી,
 જયાખંધ યુદ્ધા વસે છે સુરંગી;
 કરે સેવના રાવ કરી હજારો,
 કહો કચ્છને કેમ કેશું બિચારો. ૧૧
 શીખે શસ્ત્ર વિધ્યા સહુ લોક પ્રીતે,
 બહુરે નહી વેણુ કા બીક રીતે;
 કહે કાળ સાથે કરે નૈ નકારો,

કહો કચ્છને કેમ કેશું બિચારો. ૧૨

કરે રાજ જેંગારજી શ્રેષ્ઠ રાણા,
યદુવંશમાં શોભિતા નેહ શાણા;
સદા શોભિતો નેમનોછે શિતારો,
કહો કચ્છને કેમ કેશું બિચારો. ૧૩

દોહરો.

સકળ પ્રભ આ કચ્છતણી, આણી હર્ષ અપાર;
નમન કરી ગવરી વહે જીઓ રાવજેંગાર. ૧

દામ્બિક વિષે.

કુંડળિયા.

દામ્બિક પ્રગટયા દેશમાં થઇ કુધારા રાહ,
ધર્મ ગયો ધરણી તળે થકી મૂર્ખના શાહ.
થકી મૂર્ખના શાહ કુધર્મો પ્રગટયા ઝાઝા,
કૂડ કપટ શિરતાજ સત્યની તુટી માગ્ગ;
કે છે ગવરીલાલ સુધારા સઘળા દપટયા,
રાહ કુધારા થઇ દેશમાં દામ્બિક પ્રગટયા. ૧
દામ્બિક હજીએ દેશમાં ભુંડે મોં બટકાય.
ડરે વહેમથી નિશદિને અને સુધારો ચ્હાય;
અને સુધારો ચ્હાય આપતો મૂળ કુધારા,
મૂરખના સ્મરદાર કરી શું શકે સુધારા;
કે છે ગવરીલાલ પીઠ દેખાડી કહીએ,
મોં ભુંડે બટકાય દેશમાં દામ્બિક હજીએ. ૨
ધરમાં સાવજ સારખા બાહેર બકરી રાંક,
અબળાને ધમકાવવા કાંધક કાઢે વાંક;
કાંધક કાઢે વાંક જનનીને જોર અપાડે,

બાઈ બેન વૃધ બાપ વળી તેનેજ કપાટે;
 કે છે ગવરીલાલ રેહેમ નવ આવે શિરમાં.
 બાહર બકરી રાંઠ સરીખા સાવજ ધરમાં ૩
 મૂરખ પાપી સમજરે અય દામ્બિક સરદાર,
 ગર્વ ધરી સાને ફરે વિણ વિદ્યા આધાર;
 વિણ વિદ્યા આધાર ડાળ શું ધાલે લુંડા,
 મળશે શો તુજ માલ વિચારો કરને ઉંડા;
 કે છે ગવરીલાલ અકલ્પદ નાંખો કાપી,
 દામ્બિકના સરદાર સમજરે મૂરખ પાપી. ૪
 ખડખડતાં ધરિ વસ્ત્રને હાથ ધરી રૂમાલ,
 રટોકીંગ મોજા પહેરીને કરતા ચમચમ ચાલ;
 કરતા ચમચમ ચાલ શિરે વળી છત્રિ ઝાલી,
 પચરંગી શિર પાધ કંઠ ધડિઆળજ ધાલી;
 કે છે ગવરીલાલ શિરે બુદ્ધિ ફરફરતાં,
 હાથ ધરે રૂમાલ વસ્ત્ર પેહેરે ખડખડતાં. ૫
 આંજણ નાંખી આંખમાં માથે તેલ પુલેલ,
 પુષ્પ માલતી મોગરા જામ જૂષ ચંબેલ;
 જામ જૂષ ચંબેલ ગુલાબો ચંપા ચાર,
 તુરા કલંગી હાર ગુજ્જરા તેના વાર;
 કે છે ગવરીલાલ શિરે ભમકાથી રૂાજે.
 પુલેલ માથે તેલ આંખમાં આંજણ નાંખે. ૬
 અત્તર છાંટી અંગમાં મુખમાં ચાવી પાન,
 પચકારી પરનારને ગારે દિલ નૈ શાન;
 ગારે દિલ નૈ શાન સાંઢડા સમ આથડતા,
 નશા વિષે ચકચૂર બની રસ્તે લડથડતા;
 કે છે ગવરીલાલ અક્કલથી રાખે આંટી,
 મુખમાં ચાવી પાન અંગપર અત્તર છાંટી. ૭

ધુકકા કર ધારી અંને ફરે અક્કલની પુઠં,
ફેર હશે પરિયા વિષે કાં વણુસેલી સુંઠ;
કાં વણુસેલી સુંઠ સુવાવડ ખડીજ માથે,
વિધી રૂએ વન માહિ શિંશને ફૂટી હાથે;
કે છે ગવરીલાલ મુરખ એવાજ અનાડી,
પુંઠ અક્કલની ફરે હાથમાં ધુકકા ધારી.

૮

પનઘટ કાંતો બેશિને કરતા રાગ મહાર,
શરમ નહીં તે ડાંઠને ચક્ષુ માહિ લગાર;
ચક્ષુ માહિ લગાર ફટોફટ નહી તે ફાડે,
દેખી સુંદર નાર કાંકરી મારે કોડે;
કે છે ગવરીલાલ ધમકતા હીંડે ત્યાંતો,
મહાર કરતા રાગ બેશિને પનઘટ કાંતો.

૯

બૈરાં વચમાં બેશિને, મારે બડાષ આપ,
મુજ સમકો બળિયો નહી, જે ઝીલે મુજ તાપ;
જે ઝીલે મુજ તાપ, તેહને નાંખુ મરદી,
વિદ્યામાં વખણાઉ, શુભ હું કરેજ દરદી;
કે છે ગવરીલાલ, કહોશો ફેરજ મતમાં,
બડાષ મારે આપ, બેશિને બૈરાં વચમાં.

૧૦

જનની જણતાં નવ ઢળી, દામ્ભિક જાઈ બાળ,
દેશ બગાડ્યો કાફરે, ધારી કુટિલ કુચાલ;
ધારી કુટિલ કુચાલ, અક્કલ જે તણી અધૂરી,
ધરે ભર અભિમાન વિદ્વજન થવા અંકુરી,
કહે છે ગવરીલાલ કાળ પણુ ડયોજ હણુતાં,
જામ દામ્ભિક બાળ ઢળી નવ જનની જણતાં. ૧૧
વિખની ગોળી જો કદી આપી હત તો પાડ,
અટકત કાચો જહાનમાં કરતા લાંઠ લખાડ;
કરતાં લાંઠ લખાડ સુધારા સધળા પ્રગટી,

હણત કુધારા ઠાર ફિકર વિશુ ઝપડે ઝપટી;
 કે છે ગવરીલાલ ધર્મ બહુ થાતે જનની,
 હત આપી તો પાડ કદી ને ગોળી વિખની. ૧૨
 પથર સારા તેહથી આવે છે અતિ કામ,
 મ્હેલ હજારા મેડીઓ સુંદર રચવા ધામ;
 સુંદર રચવા ધામ વળી ઘઢ કિલ્લા સારા,
 પનાં દમ ધનશાન આપ હર ઝીલે મારા;
 કે છે ગવરીલાલ દામ્ભિકો શુંજ બિચારા,
 આવે છે અતિ કામ તેહથી પથર સારા. ૧૩
 જ્ઞાને મેલ્યા ઋષ્ટિમાં ચરે ઓ વિશ્વાધાર,
 ધર્મ સામુ ધાડું કરી કીધો દેશ ખુવાર;
 કીધો દેશ ખુવાર દામ્ભિકે આવી આહી,
 કાંતો મતી સુધાર ન કાં બોલાવજ ત્યાંહી;
 કે છે ગવરીલાલ ચરજ આ ધારી ધ્યાને,
 ઓ ચરે વિશ્વાધાર ઋષ્ટિમાં મેલ્યા જ્ઞાને. ૧૪

દામ્ભિકાદિક.

હરિગીત છંદ.

વિધ્યા તણો બહુ ડોળ ધાલે એક શબ્દ ન આવડે,
 કાને ચડાવી કમ્મ દેખો કમ્મક અડિયલ આથડે;
 ધરિ બૂટ મોજ સ્વચ્છ વસ્ત્રો છત્રિ લંછ ફરતા ફરે,
 કહો દામ્ભિકો એ દેશનો કેવો સુધારો આદરે. ૧
 ધરિ હાથમાં રમાલ ને ધડિયાળ ધાલી ગોદમાં:
 ચાલે મિજાજ નિશદિને રહી કેફ કરા જોશમાં,
 પરનાર દેખી પાધરા નિજ ચાતુરી ત્યાં વાવરે,
 કહો દામ્ભિકો એ દેશનો કેવો સુધારો આદરે. ૨
 ગુલદાવદીય ગુલાબ ને વળિ અંધ ચાર માલતી,

જુધ જય ડોલર મોગરા ચંબેલ સરવે ભાવથી;
 તોરા કલંગી શિર ધરી દિલ માનતા શા' જાદરે,
 કહો દામ્ભિકો એ દેશનો કેવો સુધારો આદરે. ૩
 ફક્કડ બની અડકડ ફરે શિર પાત્રડી ધરિ વાંકડી,
 આંજણુ ભરેલી આંખને વળિ હાથમાં ગૃહી લાકડી;
 જુદાં પવનથી ફરફરે જોધ રાખતા દિલ શાદરે,
 કહો દામ્ભિકો એ દેશનો કેવો સુધારો આદરે. ૪
 અત્તર સુગંધી અંગમાં ભભકા થકી છડકાવતા,
 બીડાં તમાકુ આપિને પિચકારિ પરને મારતા;
 નિજ તાન લાગુ તાયફે નચડાવતા નિત રાંડરે,
 કહો દામ્ભિકો એ દેશનો કેવો સુધારો આદરે. ૫
 શુષ્ક લોકને ગંડુ ગણે ખુદ પોતાને નહિ પ્રીછતા,
 બદ બખ્તના મતિ મુંઠ તે હાંડે સુધમાં નિદતા;
 મિથ્યા ધરી કર મૂંછના પર જૂઠ કરતા વાદરે,
 કહો દામ્ભિકો એ દેશનો કેવો સુધારો આદરે. ૬
 નવ મૂઘ જણુતાં જનની એની જામ દામ્ભિક આગને,
 નહી વીખ ગોળી આપિને સુપરીત કરિયા કાળને;
 જોણુ સુધારો પરહરી લાંઘો કુધારો કાપરે,
 કહો દામ્ભિકો એ દેશનો કેવો સુધારો આદરે. ૭
 આ દામ્ભિકાષ્ટક લુપન^૩ મુક્તિ^૪ નાડિકા^૫ શશી^૬ સાલમાં,
 વદતાં અસાડે હર્ષ વ્યાપ્યો સમમી ભૃગુ વારમાં;
 શુદ્ધ કૃષ્ણ પક્ષે પૂર્ણ કરીજી જૂઠ જરી એક વાલ ના,
 નહી ખિન્ન થાશે અંતરે શુભા વાક્ય ગૌરીલાલના. ૮

સ્થાન પ્રસંશા.

નારાયણ છંદ.

નમામિ સંગ ધૃત્યરી, પ્રત્યંડ પેહાડ ભામની,

- હુલાસ ખાસ ધારણી, અખંડ આ શિ નાગની;
 વિશ્રામ સ્થાન સર્વનું, સુધામ ધર્મ પોટલી,
 નમામિ સંગ સુંદરી, ઓઝાતણી શ્રી ઓટલી. ૧
- મુળે તું મુખ્ય યોગિણી, યશસ્વી કામ કારણી,
 સ્વરૂપ સંગ ધારી આર્ય, ભગત બો વિદારણી;
 શુકલ દુમ મૂળ છો, જ્યમીજ આંમ્ર ગોઠલી,
 નમામિ સંગ સુંદરી, ઓઝાતણી શ્રી ઓટલી. ૨
- અધાધ દેવ દેવતા, કરેજ આશ દામની,
 અકામની સદાય દામ, ધામ સંગ કામની;
 હરેક વાત વાતમાં, બણાઇ મુખ્ય તું બલી,
 નમામિ સંગ સુંદરી, ઓઝાતણી શ્રી ઓટલી. ૩
- વસંત આદિ જે રતુ, કૃમે કરીજ આલતી,
 રહીજ એક ઠામ નમ્રતા, ધરી નિભાવતી,
 ન તાપ ટાઢ વારિથી, કદીજ ક્રોધમાં છલી,
 નમામિ સંગ સુંદરી, ઓઝા તણી શ્રી ઓટલી. ૪
- ચઢી સુરંગ ગંગના, તરંગ દિંગ પાડતા,
 પ્રચંડ પાપ લોકનાં, ખુશી થકી ખસાડતા,
 પવિત્ર ધાટ ગંગથી, તુરંગ યુક્ત રંગિલી,
 નમામિ સંગ સુંદરી, ઓઝાતણી શ્રી ઓટલી. ૫
- વિશાળ બુદ્ધિવંત ભક્ત, તાહરા પ્રભાવથી,
 કરેજ ભક્તિ તાહરી, સદાય શ્રી સ્વભાવથી;
 હજૂર આઠ જામતૂજ, રાજતા તણ ગલી,
 નમામિ સંગ સુંદરી, ઓઝાતણી શ્રી ઓટલી. ૬
- કળાય તૂજ સંગથી પ્રસંગ રંગ હર્ષના,
 ખુશી તણા તરંગ સર્વ, ફેલતા તું સ્પર્ષતાં;
 સદાય સૂખકારિ ન નહારી પાપથી બળી,
 નમામિ સંગ સુંદરી, ઓઝાતણી શ્રી ઓટલી. ૭

ગણાઇ મુખ્ય ગામની, જણાઇ સર્વ જણમાં,
 બણાઇ ભવ્ય રૂપતું, મનાઇ મુખ્ય ઠામમાં;
 ગવાઇ ગૌરિ હર્ષની, ગિરા થકી સુધાં ગળી,
 નગામિ સંગ સુંદરી,—ઓઝાતણી શ્રી ઓટલી.

૮

ઓટલીઓ વાચ.

સાદૃશ્યવિક્રિડિત છંદ.

હું જે ભાગ્ય ખુલંદની હતિ ખરે લિજ્જા બહુ દેખતી,
 રે તે હું હત જાગિની થઇ હવે છાતી દુખે દૂખતી;
 સ્વર્ગી સેલ થકી પતીત થઇને નર્કી પ્રવામાં બળી,
 કેવા લાગી કરગરી કવિ પ્રતે ઓઝાતણી ઓટલી. ૧

સજ્જન સંગત પરહરી જન કદી જોને નઠારે બજે,
 શાન્તી સૂખ જશે ટળી જટકમાં કુળે હચાટો મજે;
 માટે મારા વીર ધીર થઇને જોજો વિચારે કળી,
 કેવા લાગી કરગરી કવિપ્રતે ઓઝા તણી ઓટલી. ૨

જે સ્થળ પદ્મ પરાગ બહાર કરતો ત્યાં કીમ્મ વેષ્ટા ઠરી,
 મીઠાં વાક્ય મહા સુધા ગય થકી ત્યાં ચોર ચોટા વરી,
 મૂંજરો બહુ થાય હાંચ કરતી ગ્રેપાય નાવે મળી,
 કેવા લાગી કરગરી કવિ પ્રતે ઓઝા તણી ઓટલી. ૩

આઠે જગ તમામ સેન કરતા સદ્ગુણ ધારી સદા,
 જેના તર્ક વિતર્કથી ઉર વિશે થાતી હું ભારે દિદા;
 ત્યાંતો પૂર્ણ પિશાચ વાસ બનીયો નિર્ખી મરું છું છળી,
 કેવા લાગી કરગરી કવિ પ્રતે ઓઝા તણી ઓટલી. ૪

મારી નૈ ફરિયાદ દાદ સુશૃતા શાશ્વા સલૂણા અરે,
 આ ટાણે નવ ધારિ ધારિ મુજને આંખે અખાડા કરે;

કહી કૂપ વિશે પડી રહિ મરું જ તું કરેજી બળી,
 કેવા લાગી કરગરી કવિ પ્રતે ઓઝા તણી ઓટલી. ૫

હું કેલાસની વાસિ ખાસ મારું સર્વે તમી કૂળ છે,
 ભૂધર ભવ્ય પ્રચંડ ઈંદ્ર અડતો હીમાલયે ગૂળ છે;
 જેવી તેવિ ન જાણવી ઉર વિશે મુંને ખરે જોખલી,
 કેવા લાગી કરગરી કવિ પ્રતે ઓઝા તણી ઓટલી. ૬

હું છું બાળ સતીપતી ન મુજને પરચો મહા માહરો,
 આપું જો કદિ શ્રાપ વાય જલદી વિપરીતનો વાયરો;
 છે ગૌરવ પશુ માહરું બહુ ગુણી બહેતું ક્ષમાએ છત્રી,
 કેવા લાગી કરગરી કવિ પ્રતે ઓઝા નણી ઓટલી. ૭

છે આજે દુઃખ માહરું અતિ ઘણું લેજો બધું જ્ઞાનમાં,
 છે આ વાત પ્રતક્ષ લક્ષ અડતી તોએ કહું સાનમાં;
 ગૌરી ગામ વિષે ગિરા ગજબની થાતી ખુશી સાંભળી,
 કેવા લાગી કરગરી કવિ પ્રતે ઓઝાતણી ઓટલી. ૮

અગધરાવૃત્ત.

જાએ વૃક્ષે મયુર અડિને શુભ કીર્તિ ઉચારે,
 ગાજી ઘોરે ગગન ધનનઃ મેઘ દની પ્રચારે;
 ચોપે આર અમકે અપળા ભોગવે ભોગ ભોગી,
 વર્ષા કાળે વિકળ ફરતા વિશ્વ માંહી વિયોગી.

ડાખલી.

ઢાહરો.

પેખિ પુરાની ભેંસને, કવિ પૂછે ધરી હર્ષ;

ડગમગતીઓ ડાબલી, થયાં કેટલાં વર્ષ.

૧

કુલણા છંદ.

વર્ષે થ્યાં કેટલાં તુજને ડાબલી ખડખડે ખોળણું દાંત વોણું,
આમડું કરચલી રક્તના વિણુથયું મનુષ્યના મનવિષે થાય જોણું;
ભોંમ ભોડું ધરી ઝોકલાં મારતી પાય દરપાય તું રેતી થોળી,
કોડથી કેવિ કહે ક્યાંય આલી જતી ઉત્તર આ પ્રસનનો આપડોળી.

ઉત્તર.

સાંભળી સાદને ડોક ઉઝી કરી,
ખોલી મલકાવતી મોં મહિશી;
કતિના છોકરા વાત સી જાણુતા,
સાધ થૈ તુજને ઝોક વિશી;
જોષ મેલ્યા જુગો કમક આ દેહથી,
ગાણી આ રંગ આનંદ શુરે;
આજ આ દેશ થૈ શક્તિ સધળી ગધ,
હામ વિણુ ગામમાં થાઉં હુરે.
દેવદાનવ અને નાથ નારાયણે,
શોધીઓ સિંધુ ધરી મેરૂ ડાંડી;
ચાદ કાડ્યા બહુ રતન જે દાડીએ,
પંદરમી નીકળી હુંજ પાડી;
રાજ થૈ લધ ગયો સ્વર્ગનો રાજ્યો,
બાળિને મૂળને રંગ ભૂરે,
આજ આ દેશ થૈ શક્તિ સધળી ગધ;
હમ વિણુ ગામમાં થાઉં હુરે.

૧

ઝાંઝરો ઝણઝણે પાય ચારો વિષે,
 ઝૂલ ઝરદારથી રેતિ ઝૂલી;
 સીંગ સોનાં તણાં ધૂધરા ધગ ધમે,
 ડોકમાં ધાલિ હું રેતિ ધૂલી;
 સ્વર્ગની શેરિયે સે-લ કરતી ફરે,
 માલતી મદમાં મદ પૂરે;
 આજ આ દેશ થૈ શક્તિ સધળી ગઇ,
 હામ વિણુ ગામમાં થાંઉ હૂરે.

વર્ષે જૈા વિતિયાં સ્વર્ગમાં રહેલથી,
 સકતું આંગણું ચિત્ત ચાહી;
 ઈંદ્રને જીતિને લઇ ગયો ઈંદ્રજીત,
 લંક પોતા તણું ગામ જ્યાંહી;
 રામ રાવણ વચે રાડ જામી ચાતી,
 નજરથી જોઇ મેં શું કહું રે;
 આજ આ દેશ થૈ શક્તિ સધળી ગઇ,
 હામ વિણુ ગામમાં થાંઉ હૂરે.

લંકથી નીકળી રામ સંગે ગઇ,
 ગામ હું તેહને સઘ સટકી;
 સીતને આંગણે દૂધ ધગકાવતી,
 દેધડાં દેધડી પૂર્ણ મટકી;
 બાળ મિથિલેશની વલોવતી પ્રીતશું,
 ફેક વર્ષો લગી નૈ અધૂરે;
 આજ આ દેશ થૈ શક્તિ સધળી ગઈ;
 હામ વિણુ ગામમાં થાંઉ હૂરે.

રામ કુળ બાટને સાંપડી યજ્ઞમાં,
 દાન સનમાનથી બબ્બ બારી;
 બાટને આંગણે લાપસી આપડી;

૩

૪

૫

વર્ષ ખટ દાદશે બહુજ સારી;
 મોજ બહુ માણુતી જન્મ જય બાણુતી;
 આણુતી ઊર આનંદ હું રે;
 આજ આ દેશ થૈ શક્તિ સધળી ગધ,
 હામ વિણુ ગામમાં થાંઉ હૂરે. ૬
 ભાટથી બાગિને વેગથી પૂરમાં,
 ગામ હું જોકુજે આવિ ત્યારે;
 વીઠલો વાંસળી મૂખ લલકારતો,
 ઘેનુ ત્યાં ચારતો તેહ જ્યારે;
 સોળ શહસ્ત્રો મળી ગોપિ મટુકી ભરી,
 જાતિ મુજ દૂધની લધ મથુરે;
 આજ દેશ થૈ શક્તિ સધળી ગધ,
 હામ વિણુ ગામમાં થાંઉ હૂરે. ૭
 કૃષ્ણ કમળા પતી મોક્ષમાં કરિ ગતી,
 પતિત થઇ ગાહરી પૂણું ભારી;
 ગોમતી ધારનો ઠાઠ સર્વે તજી,
 નીકળી ચાલિ દિલ જેદ ધારી;
 ઉજ્યની પોચતાં આખરે ત્યાં થયું,
 ભોજની મોજથી દુઃખ દૂરે;
 આજ આ દેશ થૈ શક્તિ સધળી ગધ,
 હામ વિણુ ગામમાં થાંઉ હૂરે. ૮
 એમ આનંદથી વૃંદ વરસો ગયા,
 ખલકમાં ખાંતથી ખૂજ જેલે;
 આજ નહિ પૂરતું બક્ષ મન ગાવતું,
 છાપડું ખાઉછું તેથિ છેલે;
 ગણિતથી ગૌરિ થ્યાં વર્ષ જે માહરાં,
 સારદા રોષ બૂલે સદ્ગરે;

આજ આ દેશ ચૈ શક્તિ સધળી ગંધ,
હામ વિષ્ણુ ગામમાં થાંભી હૂરે.

૯

દોહરો..

બલી ભેંસ કહી આટલું, બજતી શ્રી ભગવાન;
માંડયાં પગલાં માંડવા, કવી ગયો નિજ સ્થાન.

૧

ભુજંગી છંદ.

શુભો રાજવંશી શુરા ક્ષત્રિ જાયા,
મદોરા વિષે નૈ ગણો મોજમાયા;
તજ્જો સુરતી નૈ કાં હશે તેહ જાશે,
પટા ઝાટકો કોકદી વેર થાશે.

૧

સમાલી જુઓ સૈન્યને શસ્ત્રખાનાં,
વિના હાલનાં છે વળિ તોપખાનાં;
રહે જેહના છિદ્રમાં જંતુ વાસે,
પટા ઝાટકો કોકદી વેર થાશે.

૨

નથી દારૂ ગોળા તણું તો ઠેંકાણું,
ધનુષ્યો વિના પણછ ભાંગેલ જાણું;
કટાણી કટારી ખરે કાટ ખાસે,
પટા ઝાટકો કોકદી વેર થાશે.

૩

જુઓ ચક્ર દર્શી ત્રિશુળો ભૂષંડી,
હજો મુંશળો તર્કશો સર્વ ખંડી;
હશે ઢાલ ધાંગી રણે તો રચાશે,
પટા ઝાટકો કોકદી વેર થાશે.

૪

કિલ્લા કાંગરા કાટ સર્વે સમારો,
સુધારો તજ્જ અન્ય તેને સુધારો;
વડી બીડ ટાણે વપુ રક્ષણાસે,
પટા ઝાટકો કોકદી વેર થાશે.

૫

શિષ્યો શસ્ત્ર વિધ્યા હમેશાં ઉચ્ચે,
રમેરે નહી મોજ ધારીજ રંગે;
શુણો રાગ સિંધૂ તો શુસ્તી હરાશે,
પટા ઝાટકો કોક દી વેર થાશે.

નારાય છંદ.

- મિત્ર ૧. પશુ સમાન માનવી વિધ્યા થકીજ સૂધરે,
વિધ્યા વિહિન તો પશુ નિધમ આધ્ય ઊચરે;
લગાર નારિ ઊપરે અભાવ નાહી લાવવા,
બણાવ ભાવ ધારિ પ્યારિ તાહરી સુધારવા. ૧
- મિત્ર ૨. છકેલ મધ્ય પાનથી વિશેષ વાત વાતમાં,
હરામ ચિત્ત ચાહના થકી નિંદાય નાતમાં
• કહ્યું નમાનિ કંથનું સ્વછંદ વાટ સંચરે,
ચરે નહારિ એવિ નારિ શું બણી બહું કરે. ૨

ઉપેન્દ્રવજ્રા છંદ.

ચરે જુઓ માનવ ધ્યાન ધારી, વૃથા ગુમાવો વયશું તમારી;
તજી વિચારો ઉરના અનાડી, જુઓ તમે જૈ ઝટ આગગાડી. ૧
હસ્તી નથી હંટ નથીજ ઘોડા, નથી વળી ધોરિ રસાળ જોડયા;
છતાં છકેલીજતિ વાટ પાડી જુઓ તમે જૈ ઝટ આગગાડી. ૨
ચરે ખરે આગયકીજ મહાલે; વિના પ્રયાસે બહુ પંથ ચાલે;
નિશંક થૈ ગાઉ હજાર દાડી, જુઓ તમે જૈ ઝટ આગગાડી. ૩
પ્રવાસની આશ ઉરેંજ બાંધો, સુપાત્રનો સાથ સદાય સાધો;
કુપાત્રને કાંધ હણી કુહાડી, જુઓ તમે જૈ ઝટ આગગાડી. ૪
યમ સુખાલી જનનેજ કાળે, વિમાન દેખી ઉરમાંહી લાળે;
મરે પાહાડે તનને પછાડી, જુઓ તમે જૈ ઝટ આગગાડી. ૫
ચડેજ લાખો જન હર્ષ આણી, અપાર જોળે વળી જાય તાણી
કહેજ ગૌરી જુગતે અગાડી, જુઓ તમે જૈ ઝટ આગગાડી. ૬

વસંતતિલકા

શાણુ સમાજિ મળિયા ખુશખખ્ત ખ્યાલી,
આજાપિ ગાય ગુણિ રાગણિયો રસાળી;

સારંગિ સંગ સ્વર સુંદરિ શ્રેષ્ઠ લેતા,
વાગે મૃદંગ કિટધા તર કીટ ધિત્તા. ૧

કલ્યાણુ ખાણુ વણિ ભૈરવિ કાનરાની,
સારંગ દેશ શુભ સોરઠ આદિ દાની;
ચોતાણ ખ્યાલ પદ ટુમરિ ઠીક કેતા,
વાગે મૃદંગ કિટધા તરકીટ ધિત્તા. ૨

જામ્યા સુતાન મન માનયિ નેહ ધારી,
જંપા અગાદિ વસ્તુ તાલ તણા ખિલાડી;
ગૌરી સુમિત્ર શુભ સંગત વેગવેતા,
વાગે મૃદંગ કિટધા તરકીટ ધિત્તા. ૩

દોહર.

A ક વડો આ વિશ્વમાં, B જો કદી ન થાય;

C ગણત્રીમાં માનવી, D લે ગંદી લાય.

E તે ફોક ન આવશે, F લ કરો ચાર;

G વ જશે ક્ષણુ વારમાં, H મડી બળનાર.

I લાદિ બોલનો, J નર કરે વિચાર;

K સ સરળ સમજે ખરો, L ક્ષણુ સુપ્રકાર.

M ધારિ હર માનવી, N વ કરીશ શુમાન;

O સૂતા લાંબા થઈ, P ર ફકીર રમશાન.

Q ક્યું કરી સમજાવતા, R વ તણો પ્રકાશ;

S ધળાં મિથ્યા થશે, T લાં બહૂત ખવાસ.

U રોપી જન મંડળે, V ગતે કરી વિચાર;

W થવાના ધનું, X જુમાં થ્યું પ્રસાર.

Y ગ્લીશ્યા ભૂમિકા, Z લ ભારત માત;

ગવરી ભારત વાસિની, બાંહે ગૃહી સાક્ષાત.

સ્મરણ સ્થંભ.

વસંતતિલકા.

સ્વર્ગે વસેલ જનને મુજના હિતેશી,
દેશી અને વિગતથી વણિ ને વિદેશી;
ગ્રંથે ગુણી સ્મરણ સ્થંભ બધે પ્રસારી,
પુષ્પાંજળી પ્રતિદિને દહં નેહ ધારી.

ગૌરીશંકર જયશંકર
વેરા.

ઝાહરખખર.

અમારા તથા અમારા સ્નેહીઓ તરફથી બાહાર પડેલાં પુસ્તકો રોકડી કિમતે અથવા વેદ્યુપએમલ પારસલથી વેચાતાં મળશે.

તકતરંગ— કીમત ૦-૮-૦

આર્યોત્કર્ષ— કીમત ૦-૧૦-૦

ચાર દરવેશ ભાગ ૧ ભા— કીમત ૦-૬-૦

ચાર દરવેશ ભાગ ૨ ભા— કીમત ૦-૬-૦

કાવ્ય સુદ્રિકા— કીમત ૦-૮-૦

માનવંતી આખ્યાન— કીમત ૦-૧૨-૦

સરસ્વતી “માસીક ચોપાનીયુ”.

લવાજમ વર્ષ ૧ ના રૂ. ૧-૩-૦

ચાર દરવેશ ભાગ ૩-૪ તૈયાર થાય છે.

દરેકના— કીમત રૂ. ૦-૬-૦

કચ્છનો રાજા લાખોદુલાણી તૈયાર

થાય છે. રૂ. ૦-૧૨-૦

મળવાનાં ઉકાણાં.

અંજર-ગૌરીશંકર જયશંકર વોરા.

” રામરામ વિ. મુકુન્દજી વોરા.

” બુકસેલર બી. પ્રથ્વર દયાળજી.

ભુજ—રા. રા. કદાનજીભાઈ શંકરજી દાથી. ઓ. પો. ધ. કચ્છ.

” બુકસેલર હરીરામ પ્રભુરામ બી.

” દૂધેરાય વિ. ત્રીકમદાશ વોરા.

ગૌરીશંકર જયશંકર વોરા.

ચાર દરવેશનો બાયાનતરકર્તા.

